

БАТЛАВ:

ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫ БОДЛОГЫН

ХЭРЭГЖИЛТИЙН ГАЗРЫН ДАРГА: (Г.ЭНХМӨНХ)

ЗӨВШӨӨРЧ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮҮРЭГ ХҮЛЭЭСЭН:

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ (Б.БОЛОР-ЭРДЭНЭ)

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-НИЙ ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН
НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР
АШИГЛАХ” ТӨСЛИЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

(АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: MV-021530)

(АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН РЕГЕСТРИЙН ДУГААР: 5874963)

ХЯНАСАН:

ХБОБХГ-ЫН АХЛАХ ШИНЖЭЭЧ: (Ц.ЖАРГАЛНЭМЭХ)

БОЛОВСРУУЛСАН:

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН: (А.ТЭМҮҮЛЭН)

2025 он

АГУУЛГА

БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн товч танилцуулга	3
1.2. Ордын нөөцийн тооцоо	4
1.3. Шатдаг занарын нөөцийн тооцоо	4
1.4. Ил уурхайн олборлолт	4
1.5. Уурхайн ажиллах хүчин чадал, ажиллах горим болон уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө	6
1.6. Дэд бүтэц	6
БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН СУУРЬ НӨХЦӨЛ	8
2.1. Физик газарзүй	8
2.2. Уур амьсгал	9
2.3. Гадаргын ус	10
2.4. Газрын доорхи ус	10
2.5. Хөрсөн бүрхэвч	12
2.6. Ургамал	12
2.7. Амьтны аймаг	13
2.8. Тусгай хамгаалалттай газар нутаг	13
2.9. Нийгэм, эдийн засаг	14
БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЗӨВЛӨМЖ	14
3.1. Байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж	18
3.2. Усны нөөцөд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах	18
3.3. Хөрс, ургамалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах	18
3.4. Ан амьтанд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах	19
3.5. Хог хаягдлыг бууруулах	20
3.6. Галын аюулаас хамгаалах	20
3.7. Аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөр хамгаалал	20
БҮЛЭГ 4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	21
БҮЛЭГ 5. 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	23
5.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	23
5.2. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	27
5.3. Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	28
5.4. Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	29
5.5. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	29
5.6. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	30
5.7. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	32
5.8. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	34

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил.....	3
Зураг 2. Ил уурхайн эцсийн байдлын дэвсгэр зураг.....	5
Зураг 3. Төслийн талбайн гадаргын өндөршил.....	8
Зураг 4. Ац богд уул болон Хошуу хондны сайрын урдаас харагдах байдал	9
Зураг 5. Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын климаграмм	9
Зураг 6. Чулуун нүүрсний ордыг дайран өнгөрөх Хошуу хондны сайр.....	10
Зураг 7. Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын гидрогеологийн зураг	11
Зураг 8. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн ангилал.....	12
Зураг 9. Төслийн талбайд ойр орших УТХГН	13
Зураг 10. Мониторингийн цэгүүдийн байршил	36

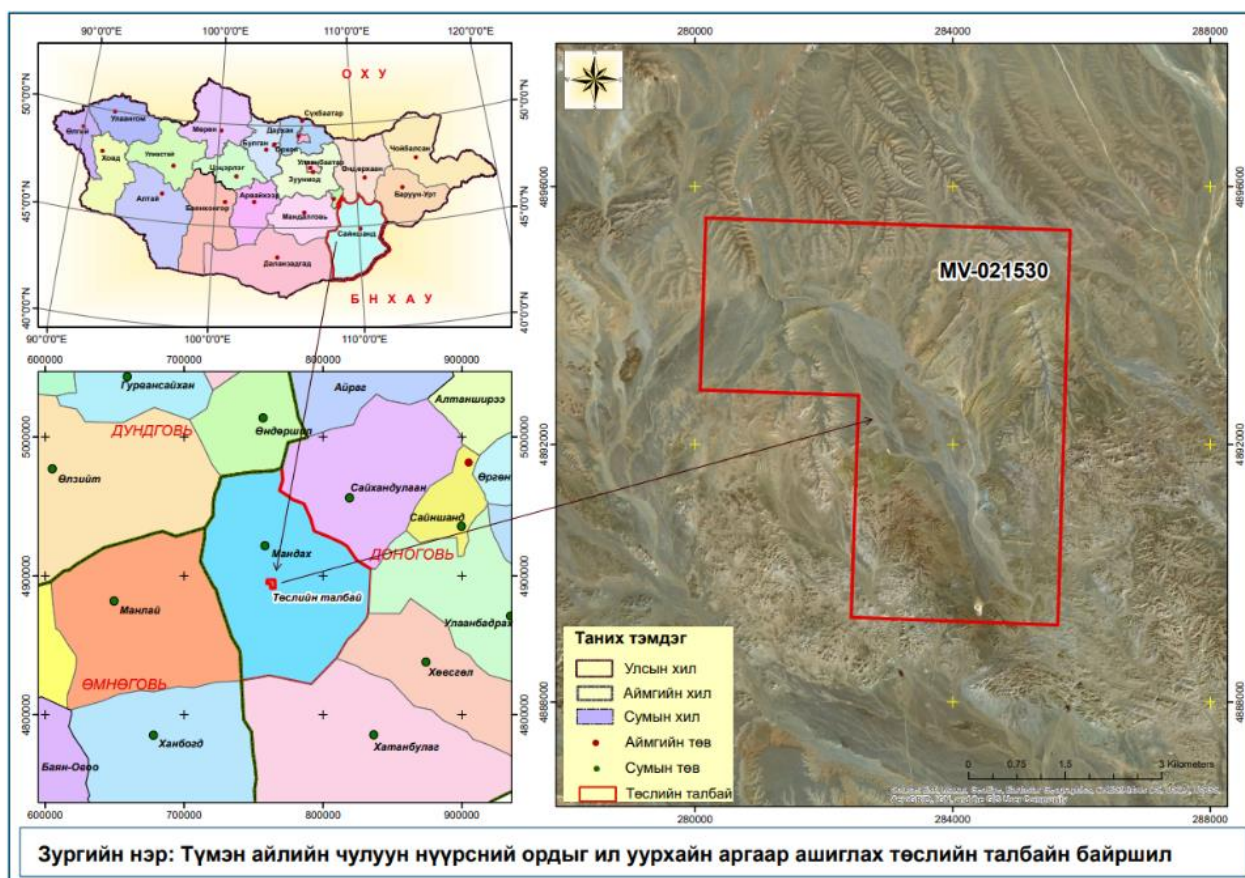
БҮЛЭГ 1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн товч танилцуулга

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд нь Дорноговь аймгийн Мандах сумын төвөөс урагш 30 км, Сайншанд хотоос баруун урагш 200 км, Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 484 км, Монгол Хятадын хилийн Ханги боомтоос баруун хойш 235 км-т байрлана. Тус ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбанй нийт 2617.58 га талбайн нутаг дэвсгэрийг хамарна.

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн солбицол

№	Уртлаг			Өргөрөг		
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	108	19	14.11	44	10	46.83
2	108	14	59.22	44	10	46.83
3	108	14	59.22	44	09	20.35
4	108	16	50.13	44	09	20.35
5	108	16	50.13	44	07	28.47
6	108	19	14.11	44	07	28.47

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын талбайд Үнэгтийн уулс хоорондын хотгорт хуримтлагдсан доод дунд юрын Хамар хөөвөр, дээд цэрдийн, Баянширээ формацийн хурдсууд болон

тэдгээрийг утгасан дээд карбоны Дөшийн овоо формац, доод дунд девоны Өндөр-Үүд формацын галт уулын бялхмал болон түфоген тунамал чулуулганд тархсан байна. Доод дунд юрын Хамар хөөвөр формацын терриген тунамал хурдаст 14,7- 78,1м нийлбэр зузаантай сайн чанарыг чулуун нүүрсний 5 давхраас агуулагдсан байгаа бөгөөд нүүрсний ордын эрэл, хайгуулын үед уг формацын худас чулуулгийн техтоник бүтэц, давхарга зүй, литологи, нүүрсжилт, геотехникийн үзүүлэлтүүд, палеонтологи-палеоботаникийн судалгаанд илүү сайн хамрагдсан. Нөөцийг тооцоолохдоо шатдаг занарын нэг, нүүрсний 10 багцаас бүрдсэн 5 давхраас ялган үйлдвэрлэлийн зэргээс тодорхойлсон.

1.2. Ордын нөөцийн тооцоо

Түмэн айлын ордын хэмжээнд нийт баттай, бодиттой, болон боломжтой /A+B+C/ зэргээр нийт 247032.49 мян. Тн нүүрсний нөөц тооцоолсноос баттай /A/ зэргээр 105410.28 мян. Тн, бодитой /B/ зэргээр 130849.26 мян. Тн, боломжтой /C/ зэргээр 10772.95 мян. Тн, илрүүлсэн баялаг /P1/ 5059.26 мян.тн нөөц тус тус тооцоолсон байна.

Нийт тооцоолсон нөөцийн 236259.54 мян. Тн буюу 96%-ийг баттай болон бодитой /A+B/ зэргээр тооцоолсон байна. Үүнээс Довцог худаг нэртэй, МҮ021530 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбайд баттай, бодитой, болон боломжтой /A+B+C/ зэргээр нийт цэвэр нүүрсний 187172.5 мян. Тн чулууны үетэй нүүрсний 194295.73 мян. Тн нүүрсний нөөц тооцоолсноос цэвэр нүүрс баттай /A/ зэргээр 75780.26 мян.тн, бодитой /B/ зэргээр 100619.29 мян.тн, боломжтой /C/ зэргээр 10772.95 мян.тн, илрүүлсэн баялаг /P1/ 4676.11 мян.тн нөөц тус тус тооцоолсон байна. Нийт тооцоолсон нөөцийн 236259.54 мян. Тн буюу 94 %- ийг баттай болон бодитой /A+B/ зэргээр тооцоолсон байна.

1.3. Шатдаг занарын нөөцийн тооцоо

Түмэн айлын ордод дайвар ашигт малтмалын журмаар давхар хайгуул явуулж занарын судалгааг лабораторийн нөхцөлд хийж нөөцийг С зэргээр тооцоолсон. Занарын давхраас нь нүүрсний 3 болон 4-р давхраасаны дунд орших бөгөөд ордын нийт талбайн хэмжээнд маш тогтвортой зузаантай, энгийн бүтэцтэй учраас “тогтворто” ангилалд хамааруулан нөөцийг тооцооллоо. Түмэн айлын ордын шатдаг занарын геологийн нөөц бодох жишгийн үзүүлэлтийг доорх байдлаар тогтоолоо.

1. Занарын давхраасны нөөц тооцох хамгийн бага зузаан-0.7 м
2. Тосны хамгийн бага агууламж- 6.6 %

Түмэн айлын ордын шатдаг занарын нөөцийг геологийн блокийн аргаар, өндөршлийн 40м тутамд ялган боломжтой /C/ зэргээр тооцоолон гаргалаа. Түмэн айлын ордод боломжтой /C/ зэргээр 159294.92 мян. Тн занар, 11055.07 мян. Тн тосны нөөц тооцоолсон.

1.4. Ил уурхайн олборлолт

Нүүрсний нэг давхраас бүхий 340-440 уналтын өнцөгтэй. Нүүрсний давхаргын зузаан нь дунджаар 17 м байна.

Хүснэгт 2. Уурхайн хажуугын параметрууд

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоон утга
1	Доголын өндөр	м	5
2	Доголын хажуугийн өнцөг	Град	50
3	Аюулгүйн бермийн өргөн	м	5-7
4	Уурхайн замын өргөн	м	30-45
5	Уурхайн ерөнхий хажуугийн өнцөг	град	28-34

Уурхайн олборлолтын төслийн гүн 100 м байх үед налуугийн өнцгийг 42° , 45° , 47° байх утгуудад тогтворжилтын коэффициентыг тус тус тодорхойлсон ба 45° -т тогтворжилтыг сайн хангах үзүүлэлт гарсан тул энэ хувилбарын тооцоололтыг авч үзсэн байна. Ил уурхайн ерөнхий налуугийн өнцөг 45° үед илүү хөрс хуулахгүй мөн нуралт гулсалт үүсэхгүй байх давуу талтай.

Зураг 2. Ил уурхайн эцсийн байдлын дэвсгэр зураг

1.5. Уурхайн ажиллах хүчин чадал, ажиллах горим болон уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө

Жилд 5000.0 мян. Тн нүүрс олборлох хүчин чадал бүхий ил уурхайг ажиллуулахаар төлөвлөж байгаа бөгөөд хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 4.29 м³/тн байна. Нийт ил аргаар ашиглах уурхайн хүрээн дэх нүүрсний үйлдвэрлэлийн нөөц 182377.3 мян. Тн байна. Уурхайн ажиллах горимыг захиалагч байгууллагын техникийн даалгавар уурхайн жилийн хүчин чадалтай нь уялдуулан сонгосон байна.

Ашиглалтын систем

Тус ордыг 690 дүгээр үнэмлэхгүй түвшин хүртэл 300 м гүн ил уурхайн ухаш үүсгэн нүрсний давхраасны уналын дагуу дээрээсээ доош гэсэн ерөнхий чиглэлтэй, нүүрний давхраасны суналын дагуу уулын ажлын ахилттайгаар гүйцэтгэнэ.

Ордын геологийн тогтоц, хөрсний чулуулгийн физик-механикийн шинж чанарыг үндэслэн уурхайн ерөнхий налуугийн өнцгийг 35-45 градусаар тогтоосон. Уурхайд ажиллах үндсэн тоног төхөөрөмжүүдийн параметрийг үндэслэн хөрс хуулалт нүүрс ашиглалтын үеийн доголын өндрийг 5 м-ээр тогтоосон.

Тэсрэх материалын агуулах:

Ил уурхайн тэсрэх бодисын болон тэсэлгээний хэрэгслийн агуулахыг ил уурхайн урд талд 2 км зайд байгуулна. Тэсрэх бодисын агуулах нь 60 тн багтаамжтай, тэсэлгээний хэрэгсэл хадгалах зориулалт бүхий агуулах нь 40 тн тусгай тоноглогдсон зориулалын агуулахууд байна. **Техник тоног төхөөрөмжийн сонголт**

Ил уурхайд ашиглах экскаваторын тоог уурхайн хүчин чадалд дүйх утгуурын нийлбэр хэмжээг нэг экскаваторын утгуурын багтаамжид харьцуулан тодорхойлсон бөгөөд ил уурхайн хөрс хуулалтын ажилд хамгийн ихдээ 12 м³ утгуурын багтаамжтай 7 ширхэг экскаватор, нүүрс олборлолтын ажилд 5м³ утгуурын багтаамжтай 2 ширхэг экскаваторуудыг тус тус ажиллуулахаар сонгосон байна.

Хөрс, нүүрс тээвэрлэлт: Хөрс, нүүрсийг 3-3,5 км зайд тээвэрлэхэд автомашины тэвшний эзлэхүүн /Үа/ болон экскаваторын утгуурын багтаамж /Е/-ын оновчтой харьцаа 4-6 байна. Ил уурхайн хөрс хуулалтын ажилд ажиллах автосамосвалын хамгийн бага даац 130 тн, нүүрс олборлолтод ажиллах автосамосвалын хамгийн бага даац 45 тн тус тус байна. Төсөлд хөрс хуулалт болон нүүрс олборлолтын ажилд 130 тн болон 45 тн даацтай автосамосвалуудыг ашиглахаар тусгасан байна.

1.6. Дэд бүтэц

Цахилгаан хангамж

Цагаан суваргын уурхайд 22/110 Кв өсгөх трансформаторын дэд станц барьж байгуулан, энэ дэд станцаас Түмэн айлын чулуун нүрсний уурхай хүртэл 110 Кв-ын өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах хоёр хэлхээт агаарын шугам татаж Түмэн айлын нүүрсний

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

уурхайн дэргэд 110/10 Кв- ын ерөнхий бууруулах дэд станц барьж байгуулан уурхайн хэрэглэгчдийг цахилгаан эрчим хүчээр хангахаар төсөлд тусгасан байна.

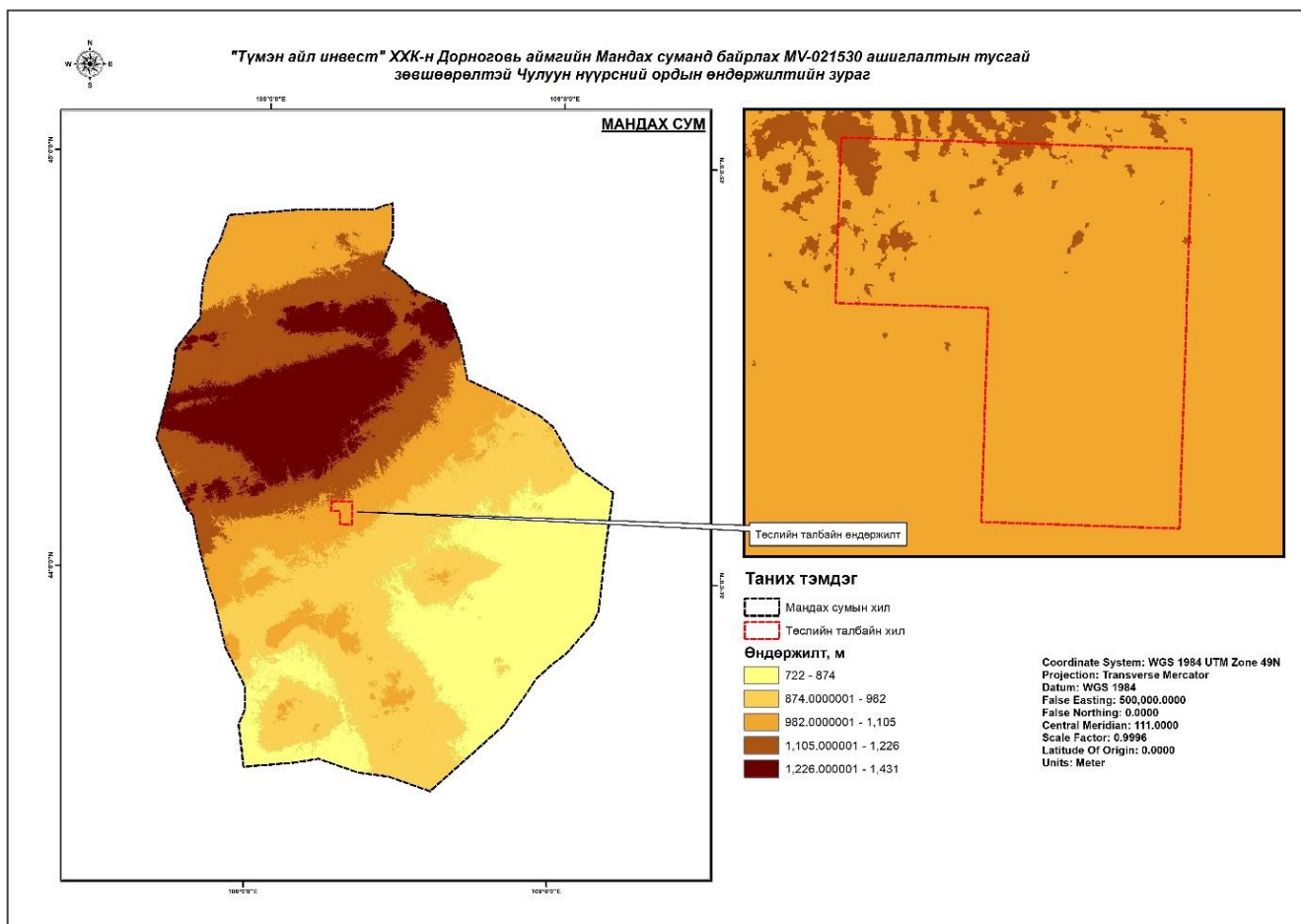
БҮЛЭГ 2. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН СУУРЬ НӨХЦӨЛ

2.1. Физик газарзүй

Төслийн талбай нь Монгол орны хөрс био уур амьсгалын мужлалаар цөлөрхөг хээрийн бор хөрсний мужлалд багтах ба Монгол орны өмнөд хэсгийн цөлөрхөг хээрийн нам уулс, түүний хоорондын хөндий, тэгшрэлийн гадаргад байрладаг.

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд нь намхан толгод, эртний дэнжийн гадаргуу нь баруун хойноос зүүн урагш чиглэлд сунаж тогтсон бөгөөд талбайн баруун хойноос ирсэн сайруудаар хэрчигддэг. Түмэн айлын Ац богд уул дтд 1396.6 м Хошуу хонд сайр 5 чулуун нүүрсний ордын зүүн урд хэсэгт сайруудын хөндий нарийсч хар толгодод дундуур ороох ба толгодууд нь хажуугийн элэгдэлд идэгдэж жижиг хавцлын шинжтэй болсон байдаг.

Тус орд орчмын хамгийн өндөр цэг нь баруун хойд захын цэгээс хойш ойролцоогоор 7 км зайд орших Ац богд уул (дтд 1396 м) юм. Ац богд болон түүний салбар уулс нь зүүн хойноос баруун урагш сунаж тогтсон ба тус уулсын хойд талаас эхээ авсан Хошуу хондын сайр уулсын дундуур нэвтэрч тус ордын төв хэсгээр дайран өнгөрнө.

Зураг 3. Төслийн талбайн гадаргын өндөршил

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд нь намхан толгод, эртний дэнжийн гадаргуу нь баруун хойноос зүүн урагш чиглэлд сунаж тогтсон бөгөөд талбайн баруун хойноос ирсэн сайруудаар хэрчигддэг. Түмэн айлын Ац богд уул дтд 1396.6 м Хошуу хонд сайр 5 чулуун

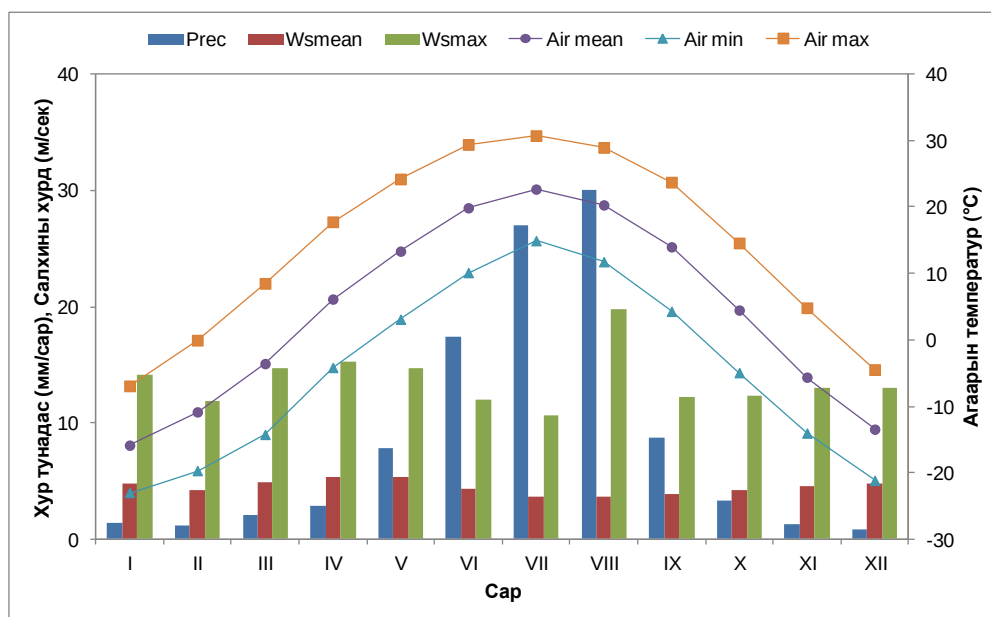
нүүрсний ордын зүүн урд хэсэгт сайруудын хөндий нарийсч хар толгодод дундуур ороох ба толгодууд нь хажуугийн элэгдэлд идэгдэж жижиг хавцлын шинжтэй болсон байдаг.

Зураг 4. Ац богд уул болон Хошуу хондны сайрын урдаас харагдах байдал

2.2. Уур амьсгал

Уур амьсгалын нөхцөл Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын газар нутаг нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай бөгөөд хавар, намартаа сэрүүн, зундаа халуун, өвөлдөө хүйтэн байдаг. Хавартаа маш хуурай бөгөөд салхи, шуурга ихтэй.

Зураг 5. Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын климаграмм

2000-2017 оны цаг агаарын ажиглалтын мэдээнээс үзэхэд тус бүс нутгийн жилийн дундаж агаарын температур 4.4°C, хөрсний дундаж температур 6.2°C байна. Агаарын

харьцангуй чийгшил дунджаар 56%, жилд унах нийт хур тунадасны хэмжээ дунджаар 108.2 мм хүрдэг. Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд орчмын салхины дундаж хурд 4.5 м/с, их хурд 40.0 м/с (2001.04.06) хүрч салхилж байжээ. Энэ бүс нутагт баруун хойд зүгийн салхи зонхилдог. 2000-2017 оны ажиглалтын мэдээгээр үнэмлэхүй хамгийн бага температур нь 33.5°C (2016.01), үнэмлэхүй хамгийн их температур нь 39.6°C (2000.07) хүрдэг. Агаарын дундаж температур 4.4°C байна.

2.3 Гадаргын ус

Төслийн талбайг хамарсан 1:100,000 нарийвчлалтай байрзүйн зураг, сансарын зураг, хээрийн судалгааны үеийн материалд үндэслэн гадаргын усны мэдээллийг нэгтгэж гаргасан. Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд нь ус зүйн хувьд дэлхийн ус хагалбарын Төв азийн гадагш урсацгүй ай савд, Монгол орны Галба-Өөш, Долоодын говийн сав газарт хамаарна. Энэ бүс нутагт байгалийн тогтоц, уур амьсгалын нөхцөлөөсөө хамааран байнгын урсацтай гол, горхи байдаггүй.

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд, түүний орчим дахь ус зүйн сүлжээний онцлогийг авч үзвэл талбайн баруун хойд хэсэгт орших Ац богд уул (1396.6 м)-ын өвөр хажуугаас эх авах хуурай сайрууд нь талбайг хойноос урагш чиглэлтэй хөндлөн огтолж өмнө зүгт Шинэ-Усны говийн нууранд цутгадаг. Сайрын үндсэн урсац нь зуны хур борооны үерийн уснаас бүрдэнэ. Тус ордыг хөндлөн огтлох сайруудын голдрилын өргөн дунджаар 11-132 м хүрдэг.

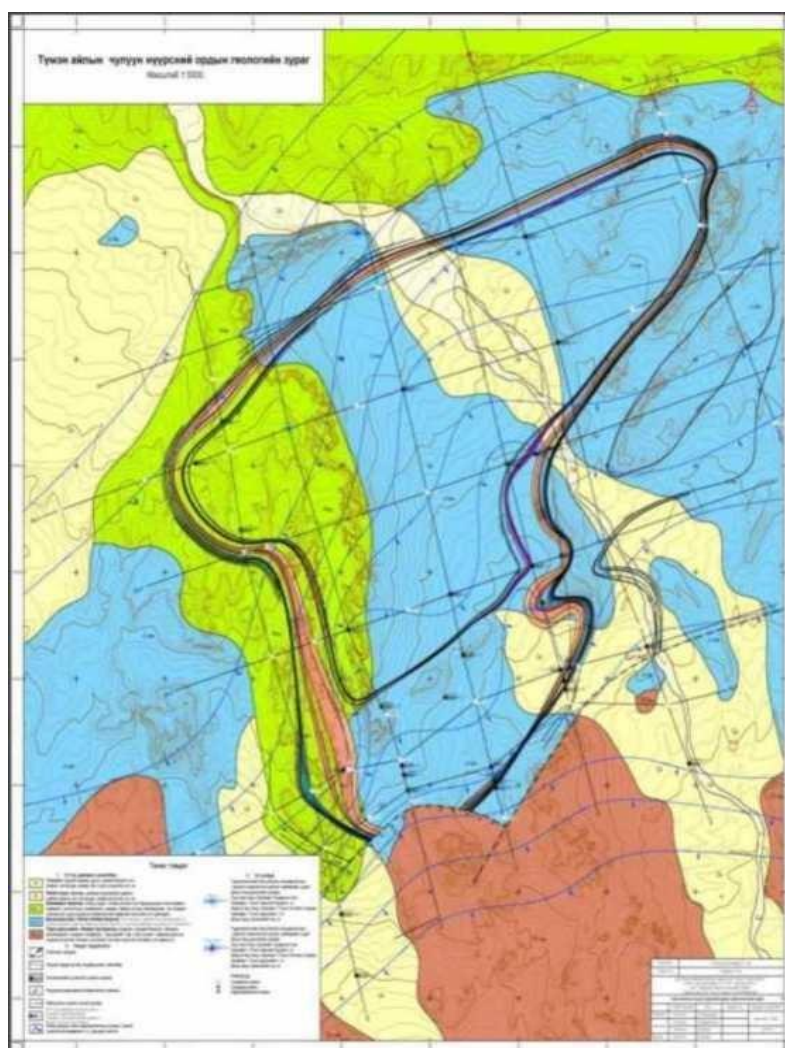

Зураг 6. Чулуун нүүрсний ордыг дайран өнгөрөх Хошуу хондны сайр

2.4. Газрын доорхи ус

Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын хэмжээнд гидрогеологийн судалгааны ажлыг 2017 оны 7р сарын 01-аас 2017 оны 8-р сарын 26-ыг хүртэлх хугацаанд “Эрд Гео” ХХК-ийн инженер гидрогеологич Ж.Дашдондов, геологич А.Эрдэнэ нар хийж гүйцэтгэсэн. Уг судалгааны ажлын үр дүнгээс үзэхэд тус ордын хэмжээнд давхарга зүйн ангиллын дагуу

дээд дөрөвдөгчийн (P2) делюви-пролювийн гаралтай янз бүрийн ширхэгтэй хайрга, хайганцар агуулсан элс, элсэнцэр, шавар, шавранцар бүрэлдэх сэвсгэр хурдас, дээд цэрдийн Баянширээ (K2Бз) формацийн шаргал өнгийн хурдас; доод-дунд юрагийн Хамар хөөвөр формацийн (12-3Бб) амьтан, ургамлын үлдэгдлээр баялаг, нүүрсний үе, давхраас агуулсан конгломерат, гравелит, элсэн чулуу, алевролит, аргиллит, занараас бүрдэх уулс хоорондын хотгорын эртний нуурын гаралтай юм. Хурдас, чулуулгийн сунал ихэвчлэн баруунаас зүүн, зүүн хойшоо чиглэлтэй; нүүрс агуулагч тунамал хурдсын хэмжээнд, түүнийг хүрээлэн орших дунд карбоны Дөшийн-Овоо формац (СМо), түрүү дунд девоны Өндөр-Үүд формацийн (Ө1-2ии) насны хурдас, чулуулгууд – риолит, андезит, андезит-дацит, дацит, риодацитаас бүрдэнэ.

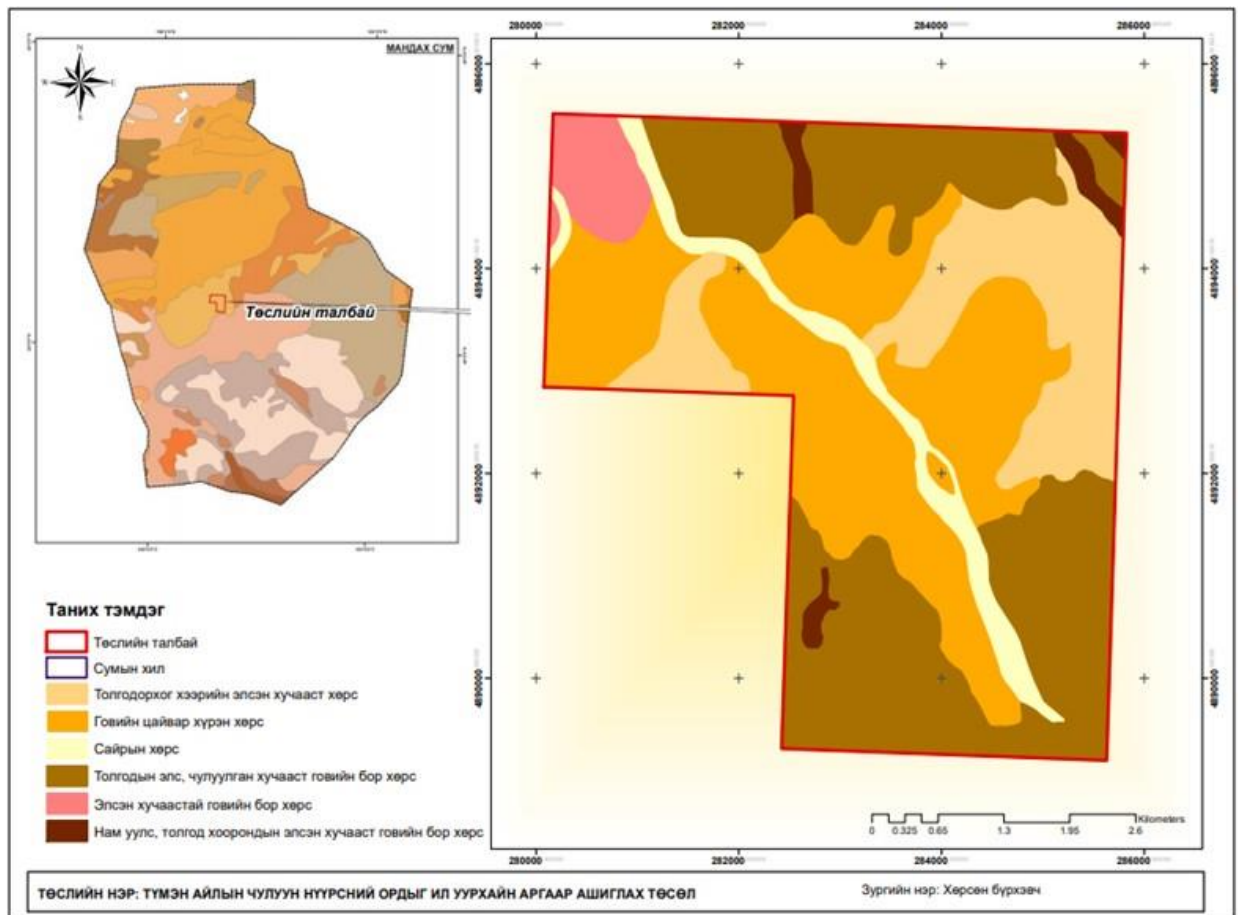
Зураг 7. Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын гидрогеологийн зураг

Түмэн Айлын чулуун нүүрсний ордын туршилт-шавхалтын ажлуудын үр дүнгээс харахад гидрогеологийн цооногийн усны ундарга 2.0-5.1 л/сек, усны тогтонги түвшин 4.92-9.67 м-ийн гүнд, түвшний бууралт 4.9- 46.15 м-т, хувийн ундарга 0.41-0.055 л/сек байна. Уст давхаргын зузаан ойролцоогоор 27.0-39.0м-ийн зузаантай (урьдчилсан байдлаар), нүх сүв- давхарга, давхарга-ан цав-хагарлын уст үе илэрсэн нь гидрогеологийн ажиглалт,

хэмжилт, ус болон нүүрс агуулагч чулуулгийн шинж чанар, өрөмдлөгийн онцлог байдал, түүний горим, явц, геофизикийн каротажийн иж бүрэн судалгааны Density, ГК (natural gamma), КС (SP, SPR), КМ (caliper), Deviaton үр дүнгээр тогтоогдсон байна.

2.5. Хөрсөн бүрхэвч

Тус газар нутаг нь Хөрс-газарзүйн мужлалтаар Заримдаг цөл буюу хээржүү цөлийн цайвар бор хөрс зонхилсон Манлайн 11-р тойрогт хамрагдана. Говийн бүсийн хөрсний газрын гадарга салхины үйл ажиллагаагаар тогтсон элс-сайр чулуун болон жижиг үйрмэг чулуурхаг хучаасаар хучигдсан байдаг онцлогтой. Энэ элс-сайр чулуун хучаас хэдий зузаан биш боловч хөрсний дулааны горимд тодорхой хэмжээгээр нөлөөлж хөрсний өнгөн хэсгийг хэт халалтаас хамгаалж, ургамлын ургалтанд нөлөөлдөг онцлогтой. Тухайлбал зуны халуунд өдөр сайр чулуун хучаас $+40 - +60^{\circ}\text{C}$ хүртэл халсан байхад түүний доорх хөрсний нунтаг шороон хэсгийн температур түүнээс $10 - 15^{\circ}\text{C}$ -ээр бага байдаг.

Зураг 8. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн ангилал

2.6. Ургамал

Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд, түүний орчмын газар нутаг нь Монгол орны ургамал-газарзүйн мужлалаар Дорноговийн цөлөрхөг хээрийн тойрогт хамаарагдана (Өлзийхутаг, 1989). Тус тойрог нь тачир, сийрэг ургамалтай, хялгана-таанат өдлөг хялганат, хялгана-хазаар өвст цөлөрхөг хээр зонхилно.

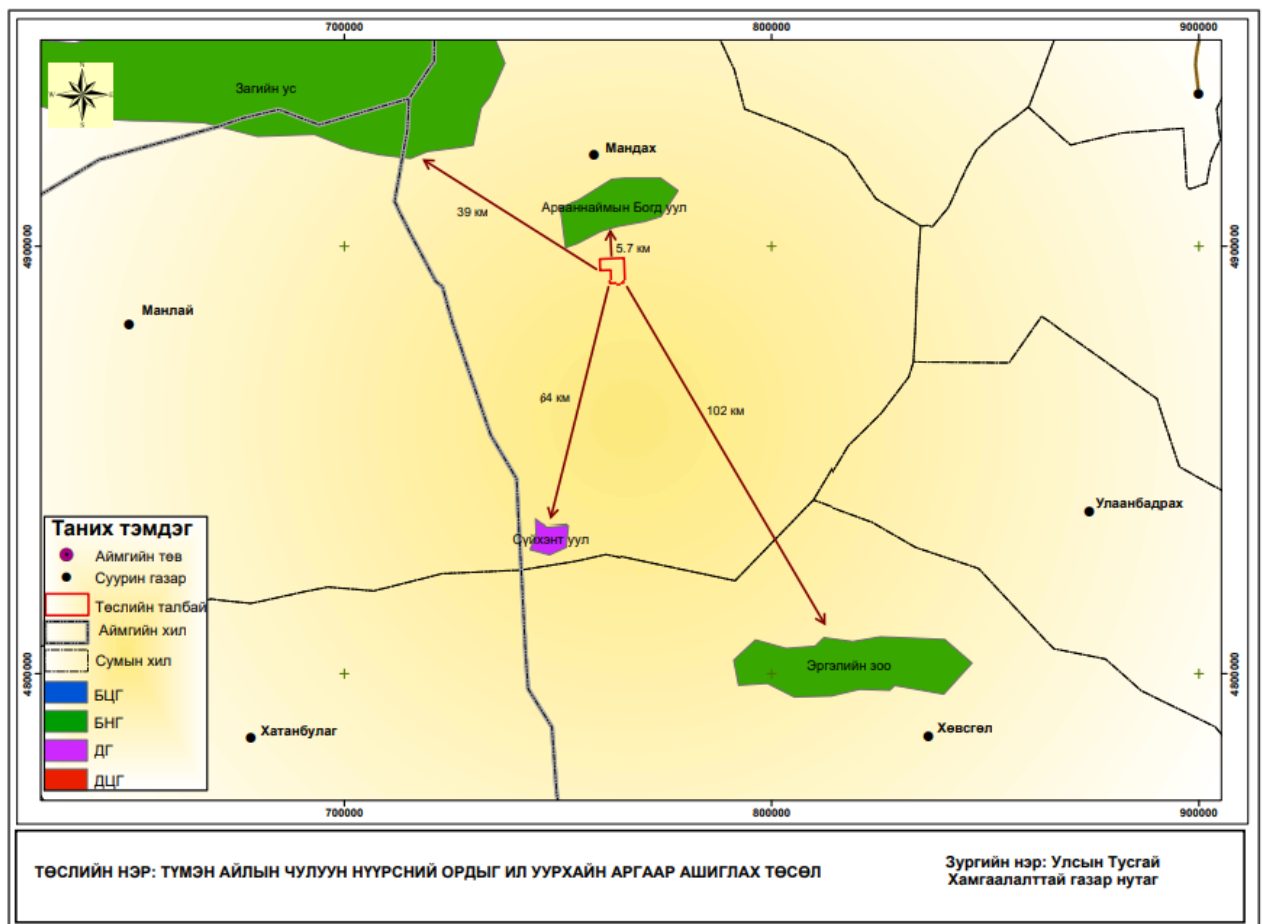
Нутаг дэвсгэрийн 9.35%-ийг эзэлдэг, 327 зүйл гуурст ургамалтай, түүний 68 зүйл нь модлог, сөөглөг, 259 нь зүйл өвслөг ургамал байна.

2.7. Амьтны аймаг

Г.Цэнджав, Д.Жамсран нарын “Дорноговь аймгийн биологийн баялаг бүтээл” номондоо тус суманд хар сүүлт, цагаан зээр, хулан зэрэг говийн унаган амьтад, үнэг, чоно, хярс, шилүүс, дорго зэрэг хөхтөн амьтад, ногтруу, ятуу, элээ, хэрээ, ууль, сар, тоодог зэрэг олон зүйл жигүүртэн шувуудтай гэж тэмдэглэсэн. Монгол орны тал хээр, говь цөлийн тууртны үнэлгээний судалгааны зарим хэсэг болох Тал хээрийн тууртан буюу хөхтөн амьтад (Хулан адуу (*Eguus hemionus*) Хар сүүлт зээр (*Gazella subgutturosa*) нь бүс нутаг олон улсын үнэлгээгээр эмзэг статустай амьтдын гол тархац нутаг болдог.

2.8. Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

Түмэн айлын чулуун нүүрсний ашиглалтын талбайд хамгийн ойр орших Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутаг нь Арваннаймын Богд уул БНГ төслийн талбайгаас чанх хойд зүгт 5,7 км, загийн усны хоолойн БНГ баруун хойд зүгт 39 км, Сүйхэнт уул ДГ баруун урд зүгт 64 км, Эргэлийн зоо БНГ зүүн урд зүгт 102 км-т тус тус оршино.

Зураг 9. Төслийн талбайд ойр орших УТХГН

2.9. Нийгэм, эдийн засаг

Мандах сум нь 1924 оны 08 дугаар сарын 01-ний өдөр үүсгэн байгуулагдсан. Засаг захиргааны 5 багтай. Дорноговь аймгийн баруун хэсэгт байрлан, Зүүн талаараа Сайхандулаан, Урд талаараа Хөвсгөл, Хатанбулаг, Улаанбадрах Баруун талаар Өмнөговь аймгийн Манлай, Хойд талаараа Өндөршил, Баруун хойд талаараа Дундговь аймгийн Өлзийт сумуудтай хиллэнэ. Улаанбаатар хотоос 454 км, Дорноговь аймгийн төв Сайншандаас 170 км зайтай.

Байгалийн нөөц: Сумын нутаг Цагаан суварга, Хөнгөөтийн зэсийн нөөц орд, хоньчийн нүүрсний орд, алт, усан утаат болор, жонш, өнгөт боржин, занар, гипс, шохой, нүүрс, шороон будгийн арвин нөөцтэй. Тус сумын нутагт Цагаан цавын гүний усны нөөцтэйгээс гадна зүүн, баруун сухай, Наран, Толь, Гэр чулуу, Гишүүнтэй зэрэг томоохон булаг ус элбэгтэй бүрд тойром олонтой нутаг юм.

БҮЛЭГ 3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ, БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ЗӨВЛӨМЖ

Хүснэгт 3. Цаг уур, уур амьсгалын хүчин зүйлстэй холбоотой нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	Нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Төслийн үйл ажиллагаанаас орчны бичил уур амьсгалд учруулах сөрөг нөлөөлөл	+				
Хэт халалтаас ажиллагсдын эрүүл мэндэд учруулах сөрөг нөлөөлөл		+			
Температурын өөрчлөлтөөс ажлын горимд нөлөөлөх нөлөөлөл		+			
Аянга цахилгааны үйлчлэлээс үүсэх нөлөөлөл		+			
Аадар бороо, үерээс үүдэлтэйгээр үүсэх сөрөг нөлөөлөл			+		
Хүчтэй салхи, шуурганаас үүсэх нөлөөлөл			+		

Болзошгүй нөлөөллийн 16.67 хувь нь “нөлөөлөлгүй”, 50.0 хувь нь “бага”, 33.3 хувь нь “дунд” нөлөөтэй байгаа тул уур амьсгалын хүчин зүйлстэй холбоотойгоор үүсэж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг “бага” гэж үзэж болно. Уур амьсгалын хүчин зүйлстэй холбоотой төслийн үйл ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй хүчин зүйлийг үнэлэхэд аадар бороо, үер болон хүчтэй салхи шуурганаас үүсэх нөлөөлөл дунд зэрэг байна. Энэ нь төсөл хэрэгжих талбайн голоор Хошуу хондын томоохон сайраас гадна хэд хэдэн жижиг сайр орж ирж байгаа нь эрчимшил ихтэй хур тунадас унах үед гадаргын урсац, угаагдал үүсэх магадлал өндөр байгааг илтгэж байна. Мөн төслийн талбай түүний орчны салхины хамгийн их хурд сүүлийн жилүүдэд нэмэгдэж 2001 оны 4 дүгээр сарын 6-ны өдөр 40м/с хүрсэн нь энэ төрлийн хүчтэй салхи шуурганы үзэгдэл тохиолдох магадлалтайг илтгэж байна.

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 4. Агаарын чанарт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	Нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Хөрс хуулалт хийх, ачих, буулгах овоолго үүсгэх явцад агаарт тоосжилт үүсэх				+	
Нүүрс олборлох, ачих, буулгах, тээвэрлэх үед агаарт тоосжилт үүсэх				+	
Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр тоосжилт үүсэх			+		
Хог хаягдлыг шатааж устгах нөхцөлд хортой хий ялгарч, агаарын бохирдол үүсгэх		+			
Болзошгүй аюул ослын үед хорт хий ялгарч, агаарын чанарт нөлөөлөх		+			
Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас орчны агаарт тоосжилт үүсэх			+		
Дизель станц ажиллуулах, шатах тослох материалын агуулах, автомашин болон хүнд даацын машин механизмыг шатахуунаар цэнэглэх зэрэг үйл ажиллагааны үед агаарт ууршилт үүсэх		+			

Агаарт учруулж болзошгүй нийт нөлөөллийн 42 хувь нь “бага”, 28.5 хувь нь “дунд” 28.5 хувь нь “их” байгаа тул агаарын чанарт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг “дунд” зэрэг гэж үзэж байна. Төслийн үйл ажиллагааны явцад их хэмжээний газар шорооны ажил хийгдэх мөн нүүрс олборлолтын ажлын хэмжээ их байгаа нь салхины хурд их, хуурайшилт ихтэй өдрүүдэд агаарт дэгдэх тоосжилтын хэмжээ ихсэж зарим тохиолдолд орчны харагдац буурах нөлөөлөл ч үүсгэж болзошгүй юм. Үүнээс гадна хүнд оврын техник хэрэгсэл нэг дор олноор ажилласнаар хөдөлгүүрийн шаталтаас үүсэх хийн хаягдлын хэмжээ ихсэж агаарын чанар сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байна.

Хүснэгт 5. Усны нөөц, чанарт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	Нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Уурхайн олборлолтын үйл ажиллагааны үед шүүрлийн усыг шавхан зайлуулсанаар газрын доорх усны нөөцийг бууруулах			+		
Шатах тослох материал асгарч алдагдсанаас хөрсөөр дамжин газрын доорх усыг бохирдуулах			+		
Ажилчдын унд ахуйн хэрэгцээнд ашиглах усны хэмжээгээр газрын доор усанд нөлөөлөх		+			
Ахуйн хатуу, шингэн хаягдлаар газрын доорх усыг бохирдуулах		+			

Гадаргын болон газрын доорх усанд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг үнэлэхэд 50 хувь нь “Бага”, 50 нь “дунд” нөлөөлөлтэй байгаа тул төслийн үйл ажиллагаанаас усны нөөцөд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийн үр дагаврыг “дунд” зэрэг гэж үзэж болно.

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 6. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	Нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Барилгажилтын үе шатанд хөрсөн бүрхэвчид эвдрэл үүсэх			+		
Тоног төхөөрөмжийг ачих, буулгах, тээвэрлэх явцад хөрс эвдрэх			+		
Хөрс хуулалтын ажлын явцад хөрсөн бүрхэвч эвдрэлд өртөх				+	
Удирдлага, хяналтын байр, дэд станц, автомашины зогсоол барьж байгуулах явцад хөрс эвдрэх		+			
ШТМ газрын гадаргад асгасанаар хөрс бохирдох			+		
Ахуйн хатуу шингэн хог хаягдлыг ил задгай хаясан тохиолдолд хөрсөн бүрхэвч дарагдах, бохирдлох		+			
Уурхайн тоног төхөөрөмжийн сэлбэг материалын хаягдлыг удаан хугацаанд газрын гадаргад хадгалсанаар хөрс бохирдох			+		

Хөрсөнд учруулж болзошгүй нөлөөллийг үнэлэхэд 28.5 хувь нь “бага”, 57.1 хувь нь “дунд”, 14.3 хувь нь “их” нөлөөлөлтэй байгаа тул төслийн үйл ажиллагаанаас хөрсөнд учруулж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг “дунд” гэж үзэж болохоор байна. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн онцлогоос харахад говийн хөрс нь гадаргын угаагдалд амархан өртөх шинж чанартайгаас гадна элэгдэл эвдрэлд орохдоо хялбар байдаг. Иймд хөрсөн бүрхэвчийг аль болох бага хөндөх, хамгаалах арга хэмжээг сайтар төлөвлөн ажиллах шаардлагатай.

Хүснэгт 7. Ургамлын нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	Нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Хөрс хуулалт хийгдэх талбайн ургамлан нөмрөг устгах				+	
Барилгажилтын үе шатанд ургамалан нөмрөг устгах			+		
Тоног төхөөрөмжийг ачих, буулгах, тээвэрлэх явцад ургамалан нөмрөг доройтох			+		
Уурхайн ашиглалтын үе шатанд дотоод, гадаад зам үүсгэснээр ургамалан нөмрөг устгах			+		
Шатах тослох материалыг хадгалах, түгээх, тээвэрлэх үйл ажиллагааг шаардлагын дагуу явуулаагүйгээс нефтийн Бүтээгдэхүүн алдагдаж, ургамалан нөмрөгийг гэмтээх, бохирдуулах		+			
Газар шорооны ажлын үед тоосжилт ихээр үүссэнээс төслийн талбай түүний орчны тодорхой хэмжээний газрын гадарга дахь ургамлын эрхтнүүд дээр буун фотосинтезийн эрчмийг бууруулах замаар ургамлан нөмрөг доройтох			+		

Нийт нөлөөллийг авч үзэхэд 20 хувь нь “бага”, 60 хувь нь “дунд” 20 хувь нь их зэргийн нөлөөлөлтэй байгаа тул ургамлан нөмрөгт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг ерөнхийд нь “дунд” зэрэг гэж үзэж болно. Төслийн талбай хамаарах газар нутгийн хөрсөн бүрхэвч нь эвдрэл нөлөөлөлд өртөх магадлал өндөр тул үүнийг дагаад ургамлан нөмрөг доройтох нөлөөлөл их байх магадлалтай юм.

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хүснэгт 8. Амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Дуу чимээний нөлөөгөөр ан амьтад дайжих, амьдрах орчин нь өөрчлөгдөх			+		
Төслийн талбай, түүний нөлөөллийн бүсийн хэмжээгээр зэрлэг ан, амьтдын амьдрах орчин хумигдах			+		
Бохирдсон өвс ургамлыг мал, амьтан идэж хордох	+				
Бохирдсон ус ууснаас мал, амьтан хордох		+			
Тоосжилтоос мал, амьтанд сөргөөр нөлөөлөх		+			

Нийт нөлөөллийг авч үзэхэд 20 хувь нь “нөлөөлөлгүй”, 40 хувь нь “бага”, 40 хувь нь “дунд” зэрэг нөлөөлөлтэй байгаа тул амьтны аймагт учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг ерөнхийд нь “дунд” зэрэг гэж үзэж болно. Төслийн талбайн хээрийн судалгаа, төслийн талбайн ойр орчинд тааралдах боломжит зүйл, нутгийн иргэдээс авсан аман мэдээллээс харахад төслийн талбай түүний ойр бүс нутгийн болон олон улсын үнэлгээгээр устаж болзошгүй зүйлийн жагсаалтад багтдаг хулан адуу тэмдэглэгдсэнээс гадна бүс нутаг олон улсын үнэлгээгээр эмзэг статустай хар сүүлт зээр тохиолдох боломжтой байгаа нь эдгээр зүйл нь төслийн нөлөөлөлд өртөх магадлалтайг харуулж байна.

Хүснэгт 9. ТХГН, түүх, соёлын дурсгалт зүйлст учруулж болзошгүй нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Сөрөг нөлөөллийн үр дагавар				
	нөлөөлөлгүй	Бага	Дунд	Их	Хүчтэй
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт	+				
Түүх, соёлын дурсгалт зүйлст		+			

Нийт нөлөөлөл 50% нь “сөрөг нөлөөлөлгүй”, 50% нь “бага” гэсэн ангилалд хамаарч байгаа тул үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанаас тусгай хамгаалалттай газар нутаг болон түүх, соёлын дурсгалт зүйлст учруулах сөрөг нөлөөлөл бага гэж үзэж болно.

Хүснэгт 10. Нийгэм-эдийн засагт үзүүлэх эерэг нөлөөлөл

Нөлөөллийн хэлбэр	Эерэг нөлөөллийн үр дагавар		
	Бага	Дунд	Их
Шинээр ажлын байр бий болох			+
Улс, орон нутгийн төсвийн орлого нэмэгдэх			+
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн өсөх			+
Экспортын хэмжээ нэмэгдэх			+
Дотоодын эрчим хүчний хэрэглээг хангах			+
Татварын орлого өсөх			+

Эерэг нөлөөллийн нийт үр дагавар “их” гэсэн ангилалд хамаарч байна. Үүнээс гадна төслийн талбай, түүний орчны нутаг нь малчдын бэлчээрийн газарт хамаарах тул бэлчээрийн талбай хумигдах сөрөг нөлөөлөл үүсэх юм.

3.1. Байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулах зөвлөмж

- Тухайн төслийг хэрэгжүүлснээс үүдэн гарах сөрөг нөлөөллийг бууруулах болон арилгахад шаардагдах зардлыг жил бүрийн үйлдвэр, санхүүгийн төлөвлөгөөнд тусган хэрэгжүүлж, байгаль орчныг хамгаалах талаар хийсэн ажлын биелэлтийг холбогдох газруудад тогтоосон хугацаанд тайлагнаж байх,
- Байгаль орчныг хамгаалах хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, байгаль орчныг доройтуулахаас сэргийлэх талаар сургалт, сурталчилгааг тогтмол хийх,
- Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр), сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах талаар авах арга хэмжээний зөвлөмжид тусгасан арга хэмжээг хэрэгжүүлэх асуудлыг тусгай ажилтанд хариуцуулж, биелэлтэд нь удирдлагын зүгээс тогтмол хяналт тавьж ажиллах,
- Улс, орон нутгийн төсөвт төлөх татвар, төлбөр, хураамжийг тогтоосон хугацаанд барагдуулж байх,
- Өөрийн үйл ажиллагааны талаар тухайн орчинд ажиллаж, амьдарч буй иргэд, оршин суугчдад танилцуулах, үнэн зөв мэдээлэл өгч байх,
- Төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд байгаль орчны төлөвлөгөөт аудитыг тогтмол хийлгэж байх.

3.2. Усны нөөцөд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах

- Үерийн усны далан сувгийг зураг төслийн дагуу байгуулах, түүний бүрэн бүтэн байдлыг хангаж, үерийн усаар дамжин гадаргын болон газрын доорх усны нөөцийг бохирдуулахаас сэргийлэх,
- Ахуйн бохир усыг ил задгай асгах, бохир усны цооног халих, бохир усыг доторлогоогүй цооногт хадгалах зэргээр усны нөөцийг бохирдуулахаас сэргийлэх,
- Ажиллагсдын цэвэр ус хангамжийн асуудлыг зохистой шийдвэрлэх, ахуй ундны хэрэгцээнд ашиглах усанд химийн болон эрүүл ахуйн шинжилгээг тогтмол хийлгэж, дүгнэлт гаргуулж байх,
- Унд ахуйн зориулалтаар ашиглах ус хангамжийн найдвартай эх үүсвэрийг зохистой төлөвлөх.

3.3. Хөрс, ургамалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах

- Жил бүрийн уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу газар шорооны ажлыг явуулах, төслийн үйл ажиллагаанд өртөх талбайн шимт хөрсийг хуулан тусгайлан овоолго үүсгэх,
- Хөрс чулуулагийн гадаад овоолгыг хэлбэршүүлэн шимт хөрсөөр хучиж нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийх,

- Барилга байгууламжийн ажил дууссаны дараа эвдрэлд орсон талбайг хэлбэршүүлэх, тэгшлэх, үржил шимт хөрсөөр хучих, шаардлагатай тохиолдолд хөрс сайжруулалт хийх зэргээр нөхөн сэргээлт хийх,
- Тэгшилж зассан газарт олон наст ургамлын үр цацах, мод, сөөг тарих зэргээр ногоон байгууламж байгуулах,
- Хүнд даацын машин техник болон бусад тээврийн хэрэгслийг тогтоосон маршрутаар явуулах, олон салаа зам гаргахгүй замыг тэмдэгжүүлэх,
- Холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу газар эзэмших гэрээ хийж, зохих журмын дагуу газрын төлбөрийн тооцоог тогтоосон хугацаанд төлж барагдуулж байх,
- Автомашины зогсоолын талбайг тэгшлэн шатах, тослох материал хөрсөнд нэвчихээс сэргийлж цардаж өнгөлөх, тэмдэгжүүлэх,
- Хөрс бохирдсон нөхцөлд бохирдсон хөрсийг хуулан авч, тусгаарлагч гадаргуу дээр овоолон саармагжуулж тусгай нүхэнд хийж дарж булах,
- Олон салаа зам гаргахгүй байх, очих, буцах замын маршрутыг тодорхой тогтоож, тэмдэгжүүлэх, замыг засаж сайжруулах,
- Төсөл хэрэгжүүлэх орчны ургамлын төрөл зүйл, тархалт, өсөлт хөгжилтөд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй байх арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх, ургамалан нөмрөгийн байдалд байнгын ажиглалт хяналт тавьж ажиллах.

3.4. Ан амьтанд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах

Ан амьтан, тэдгээрийн амьдрах орчныг хамгаалахад чиглэсэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Үүнд:

- Төсөл хэрэгжих талбайн ойролцоо орших уст цэгийг бохирдуулахгүй байх, усны нөөцийг хомсдохоос сэргийлж, ан амьтан усаар гачигдахаас хамгаалах арга хэмжээ авах,
- Тээврийн хэрэгслийг тодорхой маршрутын дагуу явуулах, ан амьтан үргэж, дайжихаас сэргийлэх,
- Үйлдвэрлэлийн явцад ан амьтан ухсан нүхэнд унах, бэртэж гэмтэхээс сэргийлэх, ан амьтны амьдрах таатай орчныг бүрдүүлэх,
- Хууль бус агнуур хийх, ан амьтны амьдрах орчин доройтох зэргээс шалтгаалж хөхтөн амьтдын зүйлүүдийн тоо толгой ховордох, тархац нутаг хумигдах сөрөг нөлөөлөл үүсэж болзошгүй тул төсөл хэрэгжих талбай, түүний орчны түлхүүр зүйлүүдийг хамгаалах талаар иж бүрэн арга хэмжээг төлөвлөж хэрэгжүүлэх,
- Үйл ажиллагааны явцдаа цагаан зээр мэт улирлаар нүүдэллэн ирдэг амьтдын байрших гол газрууд болон коридор нутагт тэдгээр амьтдыг хамгаалах, тоо толгойг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн биотехнологийн иж бүрэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх талаар орон нутгийн

холбогдох байгууллага, мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах, туслалцаа үзүүлэх,

- Амьтны аймгийг хамгаалахын тулд судалгаа шинжилгээ, сургалт сурталчилгаа, хяналт шалгалтын олон талт арга хэмжээг орон нутгийн холбогдох байгууллагууд, иргэдтэй хамтран цогцоор хэрэгжүүлэх,
- Хууль бус ан хийгчдийн үйл ажиллагааг таслан зогсоох, хууль бусаар ан агнуур хийхгүй байх талаар ажиллагсад болон нутгийн иргэдэд тогтмол сургалт сурталчилгаа хийж байх.

3.5. Хог хаягдлыг бууруулах

- Хатуу хог хаягдлыг “Хог хаягдлын тухай” хуулийн дагуу ангилан ялгаж, эргүүлж ашиглах боломжтой хэсгийг холбогдох газарт өгөх, боломжгүйг нь хог хаягдлын нэгдсэн цэгт тогтоосон хугацаанд зайлуулж, орчны хөрс, ус, агаар бохирдохоос сэргийлэх арга хэмжээг тогтмол хэрэгжүүлэх,
- Хог хаягдлыг зориулалтын тусгай цэгт хадгалах, түүнийг байгаль орчны болон эрүүл ахуй, халдвар судлалын хяналтын байгууллагын тогтоосон цэгт зайлуулж байх.
- Техникийн хаягдал тосыг тусгай зориулалтын газар саванд цуглуулж хадгалах, ашигласан тос авдаг газруудад нийлүүлэх,
- Ахуйн бохир усны нүх, бие засах газрыг тогтмол ариутгаж байх, бохир усны цооногийг зохих журмын дагуу доторлож ашиглах, бохир усыг тогтоосон хугацаанд соруулж, зайлуулж байх,
- Тогтоосон цэгээс бусад газар хог хаягдал хаяхыг хориглох.

3.6. Галын аюулаас хамгаалах

- Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх талаар ажиллагсдад байнга сургалт, сурталчилгаа явуулах,
- Гал түймэр унтраах зориулалтын багаж хэрэгслийг шаардлагын дагуу бэлтгэж, зохих газарт байрлуулах,
- Гал унтраах зориулалттай ус дамжуулах хоолой, цорго, хий болон ус гаргах хоолойн бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгаж байх,
- Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх талаар анхааруулга, санамж хийж, шаардлагатай газруудад нүдэнд үзэгдэхүйц ил байрлуулах.
- Галын аюул гарч болзошгүй газарт тамхи татах, ил гал гаргахыг хориглох,
- Эрчим хүчний холболтын утсуудыг механик гэмтлээс хамгаалж, бүрэн бүтэн байдлыг хангах.

3.7. Аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөр хамгаалал

- Төсөл хэрэгжүүлэгч нь үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд дагаж мөрдөх аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөр хамгааллын дүрмийг боловсруулж, холбогдох мэргэжлийн

байгууллага /байгаль орчны, эрүүл ахуйн хяналтын г.м/-уудаас санал авсны үндсэн дээр баталж мөрдөх,

- Барилга байгууламж байгуулахад галд тэсвэртэй материалыг сонгох, цахилгааны холболтыг технологийн дагуу нягт нямбай хийх, гал унтраах арга хэмжээг урьдчилан тооцож төлөвлөх,
- Болзошгүй осол аюулын үед авах арга хэмжээ, хэн ямар ажил хариуцах зэргийг урьдаас сайтар төлөвлөн шуурхай ажиллах бүлгийг зохион байгуулж ажиллуулах,
- Шаардлагатай газруудад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны талаар анхааруулга, санамж, зурагт хуудас хийж байрлуулах,
- Ажиллагсдыг мэргэжлээс шалтгаалах өвчний диспансерт улирал тутамд үзүүлж байх,
- Үйлдвэрийн болон уурхайн технологийн талаар ажиллагсдад сайтар ойлгуулж, аюулгүй ажиллагааны талаар тодорхой мэдээлэл өгч байх, тэдний хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны нөхцөлийг сайтар хангах, ажиллагсдад ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгсэл (нүдний шил, дуу шуугианаас хамгаалах чихэвч г.м)-ийг тогтмол олгож байх,
- Шатах тослох материал, шатамхай шингэн буюу тэдгээртэй адилтгах шинж чанар бүхий материал хадгалах агуулахыг галд тэсвэртэй материалаар доторлох,
- Шатамхай шинж чанар бүхий материалыг гэрэлтүүлэгч тоног төхөөрөмж болон халаалтын эх үүсвэрээс хол байлгах,
- Гар ажиллагаатай цахилгаан багаж хэрэгслийг өндөр хүчдэлд ажиллуулахгүй байх, цахилгаан багаж хэрэгсэлтэй хэрхэн харьцаж ажиллах талаар ажиллагсдыг сургалтад тогтмол хамруулж, осол гэмтлийн бүртгэл хөтлөх,
- Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны үед гарч болзошгүй осол аюулын талаар ажиллагсдад сайтар ойлгуулах, энэ талаарх сургалтыг тогтмол зохион байгуулах, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, арилгах арга хэмжээг урьдчилан төлөвлөх, осол аюул гарах тохиолдолд түүний хор уршгийг арилгах байнгын бэлтгэл, хөрөнгийн баталгаатай байх,

БҮЛЭГ 4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд зааснаар “Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төсөл нь тухайн нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, стратегийн үнэлгээний зөвлөмжийн хэрэгжилтийг хангах, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаварыг хянах, илрүүлэх зорилгоор байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллахаар төлөвлөж байна. Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутагт орших “Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордыг ил

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ
ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

уурхайн аргаар ашиглах төслийн ТЭЗҮ, 2023 оны уулын ажлын төлөвлөгөө, Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээнд үндэслэн БОАЖ-ийн сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 19- ны өдрийн А/618 дугаар тушаалаар батласан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журамын дагуу “Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн үйл ажиллагааны явцад баримтлах байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Шинэчлэн батлагдсан хуульд Байгаль орчин, Аялал жуулчлалын яам /БОАЖЯ/ тухайн төслийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг батлан, төсөл хэрэгжүүлэх зөвшөөрлийг олгох, жил бүрийн хэрэгжилтийн тайланг хянаж дараа жилийн төлөвлөгөөг батлах замаар уг төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хянахаар зохицуулагдсан байна.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт- шинжилгээний хөтөлбөр гэсэн хоёр үндсэн хэсгээс бүрдэх бөгөөд байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, орчны тохижилт, нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байхаар, орчны хяналт- шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгахаар хуульчлагдсаныг баримтлан БОМТ, ОХШХ-ийг боловсруулав.

БҮЛЭГ 5. 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

5.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

Хүснэгт 11. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
НЭГ. АГААРЫН ЧАНАРТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, ТООСЖИЛТЫГ БАГАСГАХ ЧИГЛЭЛЭЭР								
1	Хөрс хуулах тэсэлгээ хийх, хөрс чулуулаг занар, нүүрс ухаж ачих буулгах овоолго үүсгэх ажлын үед тоосжилт үүсч агаарын чанарт нөлөөлөх	Уурхайн олборлолтын ажлын үед олборлолтын мөргөцөг, дотоод зам талбайн тоос дарах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.	Уурхайн ойр орчинд	PM10, PM 2,5 тоос тоосонцор м3	-	Ус ашиглалтын тооцоонд тусгасан	Жилийн турш	Агаарын тухай хууль, Агаарын чанар Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016
2		13м/с-дээш хурдтай салхитай үед газар шорооны ажил хийж байгаа ажилтан хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг ханган хамгаалалтын шил зүүх	Уурхайн ойр орчны агаарын чанар, уурхайн ажилчид		-	Уурхайн ажилчдын хөдөлмөр хамгааллын арга хэмжээний зардалд тусгах	Жилийн турш	
3		Тэсэлгээний байгууллагатай хийх гэрээнд агаарын чанартай холбоотой заалтыг тодорхой тусгах, тэсэлгээний -бодис, агуулах талбайд үзлэг хийж ослын үед авах арга хэмжээний төлөвлөгөө, биелэлтийг давхар шалгах	Уурхайн ойр орчны агаар, ажилчдын эрүүл мэнд		-	Тэсэлгээний ажил хийх тухай гэрээнд тусгах	Тэсэлгээний байгууллагын гэрээнт хугацаанд сар бүр	
4	Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр замаас тоосжилт үүсч, агаар орчныг бохирдуулах	Уурхайн дотоод, гадаад замыг тогтмол засаж сайжруулж байх			-	Засварын ажлын урсгал зардлаар	Жилийн турш	

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

5	Тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүр	Уурхайд ажиллаж буй машин, техник тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ тохиргоог тогтмол хийх, хяналт тавих	Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй бүх тээврийн хэрэгслүүд	Тоо, ширхэг	45	1.575.000	2025	MNS 5014:2009 MNS 5013:2009
ХОЁР. ГАДАРГЫН БА ГАЗАР ДООРХИ УСНЫ НӨӨЦИЙГ БУУРУУЛАХ, БОХИРДУУЛАХ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР								
6	Хур бороо, үерийн усаар шатах, тослох материал, барилгын материалын үлдэгдлүүд угаагдаж, зөөгдөн хөрсөн бүрхэвч бохирдох, улмаар гадаргын болон газрын доорх усны чанар, найрлагад өөрчлөлт оруулж бохирдуулж болзошгүй	ШТМ-ыг стандартын шаардлага хангасан, зориулалтын сав, агуулахад хадгалах, ШТМ-ын агуулахын доорхи газрыг хатуу хучилттай болгох	ШТС	-	-	Бүтээн байгуулалтын зардалд тусгах	2025 онд	MNS4628:1998 Шатахуун түгээх станц. Барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн техникийн ерөнхий шаардлага
7	Ус ашиглахтай холбоотой асуудлууд гарах, уурхайн усны зохисгүй хэрэглээнээс газрын гүний ус багасгах	2025 оны Ус ашиглах дүгнэлтийг Усны газраас авах	Төслийн талбайн орчим, Газрын гүний ус	Удаа	1	300.000	Жил бүрийн 1-р улиралд	Усны тухай хууль
8		2025 оны Ус ашиглах зөвшөөрлийг Галба-Өөш-Долоодын говийн сав газрын захиргаанаас авах		Удаа	1	-		
9		Ус ашиглах гэрээг Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газартай хийх		Удаа	1	-		
10		Ус ашиглах гэрээг дүгнэсэн акт, ус ашиглалтын тайланг холбогдох газруудад тайлагнах		Удаа	1	-	Жил бүрийн 12-р сард багтаана	
11	Ил уурхайг ашиглах явцад тус уурхайн орчмын газар доорхи усыг ашигласнаар уурхайн орчимд газрын доорх усны түвшин буурч, нөөц багасах	Монгол улсын газрын доорх усны мониторингийн сүжээний гэмтэлтэй цэгийн хэвийн ажиллагаанд дэмждэг үзүүлэх	Малчдын худаг, усан сан	Ш	1	10.000.000	Жилд нэг цэгт	Байгалийн нөөц ашигласны тухай хууль
12			Уурхайн хүрээнд	-	-	-	-	БОАЖЯ сайдын 2020 оны А\59 дүгээр тушаалын нэгдүгээр

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

		Ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтээс хэтрүүлэн ус ашиглахыг хориглоно.						хавсралт “Усны нөөцөд учирсан хохирлыг үнэлэх, нөхөн төлбөр тооцох аргачлал”
13		Усны нөөцийг хэмнэлттэй зарцуулах сургалт явуулах	Ажилчдад	Удаа	2	1.000.000	Жил бүр	Усны тухай хууль
14		Галба-Өөш-Долоотын сав газрын захиргаанаас зохион байгуулж буй өдөрлөг, арга хэмжээнд оролцох	Уурхайн хүрээнд	-	-	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Тухай бүр	
ГУРАВ. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР								
15	Уурхайн ашиглалтын нийт хугацаанд талбайн хөрсөн бүрхэвч нөлөөлөлд өртөж шимт хөрсийг хуулах, хөрс хуулах, гадаад овоолго үүсгэх, барилга байгууламж барих, зам талбай үүсгэх	Ил уурхай болон газар эвдрэлд орох бусад үйл ажиллагааг эхлүүлэхийн өмнө өнгөн хөрсийг хуулан авч үржил шимт хөрсний овоолгыг байгуулж үржил шимт байдлыг хадгалах	Төслийн нийт ашиглалтанд өртөх талбайн хэмжээ	-	-	Олборлолтын ажлын зардалд тусгасан	Жилийн турш	MNS5914:2008 “Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. “Газрын тухай хууль”
16		Хөрс хуулалтын зузаан, технологийг хөрсний шинж чанарын онцлогтой уялдуулан хэсэгчлэн тогтоох	Шимт хөрс хуулах нийт талбай	-	-	-	Жилийн турш	MNS5916:2008 Газар шорооны ажлын үед шимт хөрс хуулалт, хадгалалт
17	Нүүрсний гадаад тээвэрлэлтийн явцад жолооч нар ил задгай бие засах зэргээр хөрсийг бохирдуулах	Нүүрс тээвэрлэлтийн зам дагуу машины зогсоол, бие засах газрыг байгуулан, сайжруулж байх	Гадаад тээвэрлэлтийн зам дагуу	Ширхэг	3	7.500.000	2025 онд	MNS5924:2015 Нүхэн жорлон, угаадасны нүх техникийн шаардлага
18		Зам дагуу унасан нүүрсний хаягдал болон ахуйн хаягдлыг цэвэрлэх	Уурхайн эдэлбэр талбай	Тогтмол	-	их цэвэрлэгээний ажлыг тогтмол зохион байгуулах	Жилийн турш	
ДӨРӨВ. УРГАМЛАН НӨМРӨГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР								
19	Уурхайн ашиглалтын явцад ил уурхайн ам, овоолго дотоод зам барилга байгууламж барихад талбайн ургамлан нөмрөг шимт хөрстэй хамт хуулагдан устана	Уурхайн ашиглалтын явцад үүсэх ажилчдын суурин, оффисын гадна талбайн ногоон байгууламж үүсгэх	Гадаад овоолгын талбайд	Га	-	Нөхөн сэргээлтийн зардалд тусгах	2025 онд 1 удаа	MNS5914:2008 MNS5918:2008

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

20	Уурхайн ус шавхалт, технологийн ус ашиглалтаас газрын доорх усны түвшин буурах улмаар хөрсний ус багасаж ургамлын ургалт буурах, тоосжилтын нөлөөгөөр ургамлын фотосинтезийн эрчим буурч болзошгүй	Төслийн талбайн орчны ургамлан нөмрөгийн мониторингийг хийж, нөлөөлөл үзүүлж буй эсэх, нөлөөллийн эрчим хэр зэрэг байгааг тогтоох, хянах	Ил уурхайн нөлөөллийн бүсийн хэмжээнд	Га	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан	Жилд 2 удаа	Байгалийн ургамлын тухай хууль. Ургамал хамгааллын тухай хууль
ТАВ. АМЬТНЫ АЙМАГТ ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР								
21	Ил уурхайн тэсэлгээ, тээврийн хэрэгсэл, техник тоног төхөөрөмжийн дуу чимээнээс тухайн нутгийн мэргч болон нүүдлийн зэрлэг амьтад дайжих	Төслийн ашиглалтын талбай, ажилчдын суурин болон түүний эргэн тойронд зэрлэг ан амьтдын мониторингийн судалгааг хийж, амьтдын тоо толгой, хөдлөлзүйг хянах	Ил уурхайгаас эргэн тойрон 10 км-ээс багагүй радиус дотор	Тоо толгой	-	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгасан	Жилийн турш	Амьтны тухай хууль
22	Уурхайн ашиглалтын талбай болон түүнээс илүү хэмжээний зэрлэг ан амьтдын болон малын бэлчээр бүхий талбай хорогдох	Зэрлэг ан амьтан хамгаалах биотехникийн арга хэмжээ авна. \Цаг агаар хүндэрсэн үед зэрлэг амьтдад өгөх өвс бэлтгэж нөөцлөх\	Төслийн талбайн ойр орчны зэрлэг амьтдад	Тодорхойлох боломжгүй	-	5.000.000	Тухай бүрт	
23	Уурхайн олон тооны ажилчид байрших, хүн амын төвлөрөл, хөдөлгөөн нэмэгдсэнээр хууль бус ан агнуур нэмэгдэх	Уурхайн ажилчдад тухайн орчин бүс нутгийн ан амьтдын талаар болон амьтны тухай хууль эрхзүйн мэдлэг мэдээлэл өгөх, зурагт хуудас, гарын авлага хийж тараах	Уурхайн бүх ажилчдад	Удаа	2	300.000	Жил бүр	
24	Суваг, шуудуу, нүх зэрэгт амьтан унаж бэртэх, үхэх	Суваг, шуудуу, нүх зэрэгт хашилт хийж хүн, мал орохоос сэргийлэх арга хэмжээ авах	Төслийн хүрээнд үүссэн нүх, ухаш бүхий талбайнууд	Тодорхойлох боломжгүй	-	3.500.000	2025 онд	
25	Ан амьтан ундаалдаг уст цэг, түр урсацтай сайр зэргийг бохирдуулах	Ан, амьтан ундаалдаг уст цэг болох гүний усны бүс, хуурай сайр зэргийг тодорхойлсон тэмдэглэл хийх	Төслийн талбайн ойр орчинд байх уст цэг, сайр	Ширхэг	10	500.000	2025 онд	

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ
АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

26	Амьтад муудсан хоол хүнс, идэж хордох, хог хаягдлын цэгт үүрлэх	Уурхайн талбай, түүний орчинд хогийн цэг дээр амьтан тэжээл хайж ирэх, орогнох, үүрлэх нөхцөл үүсгэхгүй байх, ахуйн ба үйлдвэрлэлийн хог хаягдлаас мал, амьтан хордох явдлаас сэргийлэх	Уурхайн хог хаягдлын цэг			Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан	Жилийн турш	
27	Уурхайн гадаад тээвэрлэлтийн замын нөлөөгөөр нүүдлийн амьтдын, нүүдлийн чиг өөрчлөгдөх, популяцийн хуваагдал үүсэх	Уурхайн гадаад тээврийн замын чиглэл төлөвлөлтөд нүүдлийн амьтдын нүүдлийн замыг сайтар харгалзан үзэх, гарц гармыг амьтдын судалгаанд үндэслэн төлөвлөх	Уурхайн гадаад тээвэрлэлтийн замын төлөвлөлт, замын барилгын ажлын хүрээнд	Ширхэг	10	1.000.000	2025 онд	Тал хээр, говь цөлийн бүсийн авто зам болон төмөр зам дагуу зэрлэг амьтдад зориулсан гарц төлөвлөх MNS6515:2015
НИЙТ ЗАРДАЛ						30,675,000		

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

5.2. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 12. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилго	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал,төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Техникийн нөхөн сэргээлт	Үржил шимт хөрсийг хэлбэржүүлэх	м3	Уурхайлалтын ажлын зардал			MNS5914:2008 Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт MNS5918:2008 Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах
2	Биологийн нөхөн сэргээлт	Үржил шимт хөрсний овоолго хамгаалах	га	-	10.000.000	2025 онд	
3		Биологийн нөхөн сэргээлтэнд ашиглах мод үржүүлгийн туршилт судалгааны талбай байгуулах	га	-	8.000.000	2025 онд	
Нийт зардал				18.000.000			

5.3 Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 13. Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
1	Үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд “Тэрбум мод” хөдөлгөөнийг дэмжин цөлжилтийг бууруулах	Дорноговь аймгийн хэмжээнд цөлжилтийг бууруулах	Дорноговь аймгийн хэмжээнд	2500	30.000.000	2025 онд	Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээний тухай хууль, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх гарын авлага 2018
2		Арван найман Богд уулын БНГ-т ногоон байгууламж бий болгох	Арваннайман Богд ууланд	500	15.000.000	2025 онд	
3		Мод тарисан талбайг хашаалах	Мод тариалсан талбай	-	10.000.000	2025 онд	
4	Биологийн олон янз байдлын амьдрах орчныг сайжруулах	Арваннайман Богд уулын БНГ орчмын бүс нутагт зэрлэг ан амьтдад	Био техникийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	1	15.000.000	2025 онд	
5		Арваннайман Богд уулын БНГ орчмын бүс нутагт зэрлэг ан амьтдад зориулсан уст цэг, хөв цөөрөм байгуулах	Арваннайман Богд уулын БНГ орчмын бүс нутагт	2ш	3.000.000	2025 онд	
6	Булаг шандын эхийг хамгаалах	Мандах сумын ЗДТГ, байгаль орчны асуудал хариуцсан мэргэжилтэнтэй хамтран булгийн эхийг хамгаалж хашаажуулах		1	30.000.000	2025 онд	
Нийт зардал					103.000.000		

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

5.4 Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 14. Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөд өртөх иргэд	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал мян,төг	Нийт зардал мян,төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
Төслийн талбайд суурьшиж байгаа айл өрх байхгүй тул нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөөг тусгайлан боловсруулах шаардлагагүй								

5.5. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 15. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал. Төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
АРХЕОЛОГИ							
1	Археологийн авран хамгаалах судалгааны ажлын үед илэрсэн дурсгалууд нь төслийн ашиглалтын талбайгаас гадна хамгийн багадаа 1,6км-т байрлаж байна. Иймд төслийн нөлөөлөлд шууд өртөхгүй боловч уурхайн ашиглалтын явцад газрын хэвлийгээс археологийн олдвор илэрч болзошгүй	Түүхт дурсгалт зүйлс болон соёлын олдвор олдсон тохиолдолд үйл ажиллагааг зогсоож “Соёлын өвийг хамгаалах хууль”-ийн дагуу сумын удирдлага цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэж мэргэжлийн авран хамгаалах ажлыг нэн даруй зохион байгуулах	Тухайн археологийн дурсгал, олдвор илэрсэн талбайн хүрээнд	Тодорхойлох боломжгүй	8.000.000	2025 онд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай хууль
ПАЛЕОНТОЛОГИ							
2	Түмэн айлын чулуун нүүрсний орд дахь нөөцийн өрөмдлөгө дээжлэлтийн ажлын үед гарсан дунд-дээд Юрын Хамархөөвөр формацын нүүрс агуулагч хурдасаас эртний навчит ургамал,	Уурхайн олборлолтын ажлын үед занар, нүүрсний хурдсан дахь палеонтологийн олдворуудыг илрүүлэх судалгааны баг ажиллуулж Монгол орны эртний ургамал, нуур усны амьтдын	Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордын нүүрс, занарын хурдас	Тодорхойлох боломжгүй	8.000.000 Цаашид судалгааны ажлын зардлыг	2025 онд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, Ашигт малтмалын тухай хууль

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

	чулуужсан мод, нүүрстэй хурдсыг хучиж буй занарын зузаалагаас эртний ургамал, нуур усны дун, хясаа зэрэг олон тооны палеонтлогийн олдвор илэрч тогтоогдсон	эталон \жишиг\ цуглуулгын сан хөмрөгийг бүрдүүлэх, нүүрсний тархалт онолын судалгааг өргөжүүлэхэд мэдээ мэдээллийг ашиглах			нарийвчлан тодорхойлох		
Нийт					16.000.000		

5.6. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 16. Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
БАЙГАЛИЙН АЮУЛ, ГАМШИГ							
1	Газар хөдлөлт	Ажилчдын дунд газар хөдлөлтийн аюулаас урьдчилсан сэргийлэх болон гамшгийн үеийн авран хамгаалах сургалт зохион байгуулах, мэдээллийн самбар байршуулах	Нийт ажилчдад	5	250.000	2025 онд	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах заавар, МУ-ын Шадар сайдын 120 тоот тушаал 2018,12,07
2	Үер	Үерийн уснаас хамгаалах далан байгуулах	Ус тогтдог нам дор газар	1	1.000.000	2025 онд	Уурхайн аюулгүй ажиллагааны техник хэрэгслийн зааварчилгаа
3		Уурхайн ам овоолго, барилга байгууламжийг үерийн усанд автах аас хамгаалах суваг шуудууг хур борооны эрчимшилтэй уялдуулан байгуулах	Уурхайн хэмжээнд		Уурхайн барилгын ажил, уурхайн дэд бүтцийн төлөвлөлтөнд тусгах		
4	Аянга цахилгаан	Дуу цахилгаантай бороо орох үед ажилчид, техник хэрэгслийн үйл ажиллагааг түр зогсоох зэрэг эрсдлийн үед өөрийгөө хамгаалах талаар сургалт зохион байгуулах	Нийт ажилчид	1	100.000	2025 онд	
ШАТАХУУН БОЛОН ТЭСРЭХ БОДИСЫН АГУУЛАХ							
5	Шатахууны агуулахын \ёмкос\ бүрэн бүтэн	ШТС-ын шугам хоолой, резервуар, арматур холбоосуудын бүрэн бүтэн	ШТС	-	Үйл ажиллагааны зардалд багтсан	2025 онд	MNS 4628:2013 Шатахуун түгээх станц. Техникийн ерөнхий шаардлага,

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

	байдал алдагдаж, асгарах, цоорох, уурших, гал түймрийн аюул үүсэх, дэлбэрэх	байдлын тогтмол хянах, бүртгэл хөтлөх					БОННУ-ний Шатах тослох материалын эрсдлийн үнэлгээ, Химийн бодисын эрсдлийн үнэлгээ
6	Түлш тээвэрлэх, буулгах, цэнэглэх үед асгарах, гоожих, дэгдэмхий бодис уурших, гал түймрийн аюул үүсэх, ноцох	Их хэмжээний шатамхай шингэнийг зориулалтын автоцистернээр тээвэрлэх, тоноглолын битүүмжлэлийг шалгах, ойр орчимд ил гал гаргахыг хориглох	ШТС болон түлшний машин	-	Засвар үйлчилгээний ажлын зардалд тусгасан	2025 онд	
7		Хэрэв ил задгай газар түлш асгарсан саармагжуулах арга хэмжээ авна.	ШТС-ын ойр орчимд	-	100.000	2025 онд	
9	Шингэрүүлсэн хийг тээвэрлэх үед буруу ачилт, хэт халалтаас болж дэлбэрэх	Хэт халалтаас сэргийлэх, технологийн дагуу ачих, тостой алчуур торхтой шатахуун, тослох материалтай хамт тээвэрлэхгүй байх	Тээвэрлэлтийн үед	-	Зардал шаардахгүй	Тухай бүрт	
10	Баллон, холбоосны бүрэн бус байдлаас үүдэн гал авалцах, дэлбэрэх	Хийн баллоны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг тогооч нарт өгч байх, гал авалцах зүйлээс хол байршуулах, шланк хоолойн бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол хянах, бүртгэл хөтлөх	Гал тогоонд ажиллах үед	-	Зардал шаардахгүй	Тухай бүрт	
ХӨДӨЛМӨРИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ЭРҮҮЛ АХУЙ							
11	Уурхайн үйл ажиллагаа, ажлын байрны нөхцөлтэй холбоотой ажиллагсдын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх	Ажилчдын ажлын байрны нөхцөлтэй нь уялдуулан аюулгүй ажиллагааны, хувцас, хамгаалах хэрэгслээр хангах	Нийт ажилчид	-	Үйл ажиллагааны зардалд тусган хэрэгжүүлэх	Жилд 2 удаа \өвөл,зун\	Уурхайн ХАБЭА-н бодлого, заавар журам, стандарт, Хөдөлмөрийн тухай хууль, Эрүүл мэндийн тухай хууль
12		Ажиллагсдыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт тогтмол хамруулах	Нийт ажилчид	-		Жилд 1 удаа	
13		Дархлаа дэмжих, хор саармагжуулах эрүүл ахуйн шаардлагатай бүтээгдэхүүнээр хангах	Нийт ажилчид	-		Өдөр бүр	
14	Осол, аваар	Машин тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг хянаж, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж хэвшүүлэх	Бүх техник хэрэгслүүдийг хамруулах	-	Үйл ажиллагааны зардалд тусган хэрэгжүүлэх	Эвдрэл гэмтэл илэрсэн тухай бүрт болон, тогтсон засвар үйлчилгээнүүдийг хугацаанд нь хийх	Уурхайн дотоод журам
15		Ажиллагсдыг даатгалд хамруулах	Нийт ажилчид	250			
16		Ажлын байрны онцлогтой нь холбогдсон осол, эрсдлээс урьдчилан	ХАБЭА-н сургалт	250		600.000	

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

		сэргийлэх сургалт семинарыг зохион байгуулах	сурталчилгааны зардлаар				
17	Гал,түймэр	Гал гарч болзошгүй объектуудын ойролцоо ил гал гаргах, тамхи татахыг хатуу хориглох, тамхины цэг, цугларах цэг байгуулах	ШТС, дизель генератор, гэр, тэсрэх материалын агуулах	-	Зардал шаардагдахгүй	Өдөр тутамд	Уурхайн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, журам, галын аюулгүй байдлын тухай хууль
18		Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай төлөвлөгөө, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулж Налайх дүүргийн онцгой байдлын газраар батлуулах	Уурайн ажилчид, төслийн талбай	-	Зардал шаардагдахгүй	Жил тутамд	
19		Ажилчдад галын аюулын үед авах арга хэмжээний талаар сургалт явуулах	Нийт ажилчдад	-	ХАБЭА-н сургалт, сурталчилгааны зардлаар	Жил бүр	
Нийт зардал					2,050,000		

5.7. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хүснэгт 17. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Тухайн жилийн зардал, төгрөг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
АХУЙН ХОГ ХАЯГДАЛ							
1	Ахуйн хатуу хог хаягдлаар байгаль орчныг бохирдуулах	Уурхайн ажилчдын кемп болон уурхайн талбайд хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр ангилан хаях боломжтой хогийн савыг байршуулах	Ажилчдын суурин	10	5.000.000	Жилийн турш	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10 дугаар зүйл, эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл
2		Хог хаягдлын цэгт ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн ажлыг хийх	Хог хаягдлын нэгдсэн цэгт	2	1.000.000	Жилийн турш	Эрүүл ахуйн тухай хууль 7,4 “Хүнсний тухай хууль 10,1,2” “Хүнсний эрүүл ахуйн ерөнхий зарчим MNS CAC\ RCP 1:2003
3		Дахин ашиглагдах боломжтой энгийн хог хаягдлыг төрлөөр нь ангилан ялгах, зөвшөөрөгдсөн цэгт зөөвөрлөх	Ахуйн хог хаягдал	12	2.800.000	Жил бүр	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10,2,17 дүгээр заалт

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4	Хаягдал усаар газрын гадарга, хэвлийг бохирдуулах	Ил задгай хог хаяхгүй байх, уурхайн ажилчдыг хамруулсан орчны хог хаягдлыг цэвэрлэх ажлыг зохион байгуулах	Төслийн талбай, түүний 500м хүртэл гадна орчин	48	Зардал шаардлагагүй	Жилийн турш	
5		Хаягдал уснаас дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлэх	Цэвэрлэх байгууламж	4	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	2025 онд	MNS 4943: 2015
6		Хаягдал ус зайлуулах дүгнэлтийг холбогдох байгууллагаас авах	Цэвэрлэх байгууламж	1	2.000.000	2025 онд	Усны тухай хууль
ТЕХНОЛОГИЙН ХАЯГДАЛ							
7	Машин техник тоног төхөөрөмж, сэлбэг материалын хаягдлыг удаан хугацаанд хадгалсанаар газрын гадаргыг дарж, хөрсөн бүрхэвч доройтох	Уурхайн аюултай хог хаягдлын нэгдсэн цэгийг стандартын дагуу байгуулж, ангилан ялгаж бүртгэлжүүлэх	Уурхайн үйл ажиллагааны явцад гарах бүх төрлийн хаягдлууд	1	1.000.000	2025 онд	Эх үүсвэрээс гарах хог хаягдлын кодчилсон жагсаалт, тэдгээрийн зэрэглэл
8	ШТМ-р бохирдсон ажлын бээлий, даавуу, сав материалаар хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийн хаягдал сольсон тос маслын хаягдлыг тусгай саванд цуглуулан, хаягдал тос дахин боловсруулах үйлдвэрт гэрээ байгуулан нийлүүлж байх.	Бүх техник тоног төхөөрөмжөөс гарсан хаягдал тос, масло	1	Гэрээний дагуу	Жилийн турш	
БУСАД							
9	Ажилчдын мэдлэг мэдээлэл, дутмаг байдлаас хог хаягдлын менежментийн арга хэмжээний хэрэгжилт үр дүн муутай байх	Уурхайн ажилчдад хог хаягдал ангилан ялгаж хаяж хэвших талаар сургалт явуулах, заавар зөвлөмж өгөх, хог хаягдлын хор уршигийн талаар танин мэдэхүйн мэдээллийн самбар байршуулах, ажилчдын суурингийн нэгдсэн оффис дээр баттерейн хаягдал цуглуулах цэгийг байгуулах зэргээр идэвхижүүлэлтийн ажлуудыг тогтмол зохион байгуулах	Уурхайн нийт ажилчдыг хамруулах	Нийт ажилчид	300.000	2025 онд	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10,2,16 дүгээр заалт
Нийт зардал					12.100.000		

5.8. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэх бөгөөд орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгахаар хуульчлагдсан байна.

Хуулийн дээрх заалтыг удирдлага болгон “Түмэн айл инвест” ХХК-ийн чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлан болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний үр дүн, төслийг хэрэгжүүлж буй Дорноговь аймгийн Мандах сумын нутаг дэвсгэрт бий болсон болон болзошгүй өөрчлөлтүүдийг тодорхойлох, хянах зорилгоор хяналтын үзүүлэлтүүд, байршил, хийх хугацаа, зардал, баримтлах стандарт, аргачлалыг тодорхойлж энэхүү орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг (ОХШХ) боловсруулав.

Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр “Түмэн айлын чулуун нүүрсний ордыг ил аргаар ашиглах” төслийн нөлөөллийн болон нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүс нутагт гарах болзошгүй өөрчлөлтүүдийг эрт тодорхойлох, сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны үр дүнг илтгэх, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний үндэслэлийг боловсруулах, орон нутгийн захиргаа, хяналтын байгууллага, нутгийн оршин суугчдад байгаль орчин, амьдрах орчны өөрчлөлтийн талаар бодит мэдээлэл өгөх үндсэн зорилготой.

ОХШХ-ийн хэрэгжилтийн тайланг заасан хугацаанд гаргаж төсөл хэрэгжиж буй Дорноговь аймгийн Мандах сумын нөлөөллийн бүс түүний орчмын нутаг дэвсгэр дэх иргэдэд танилцуулах, сонирхогч талуудад мэдээллийг ил тод байлгах арга хэмжээг авсан байх шаардлагатай.

Хагас жил бүр орчны хяналт, шинжилгээний үзүүлэлтийг анхааралтай судалж өөрчлөлтийн үндсэн шалтгааныг тодорхойлон цаашид байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг улам боловсронгуй болгох, байгаль орчин болон тухайн нутагт амьдардаг иргэдийг аливаа сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах арга хэмжээг илүү үндэслэлтэй, тодорхой болгоход ашиглах шаардлагатай юм.

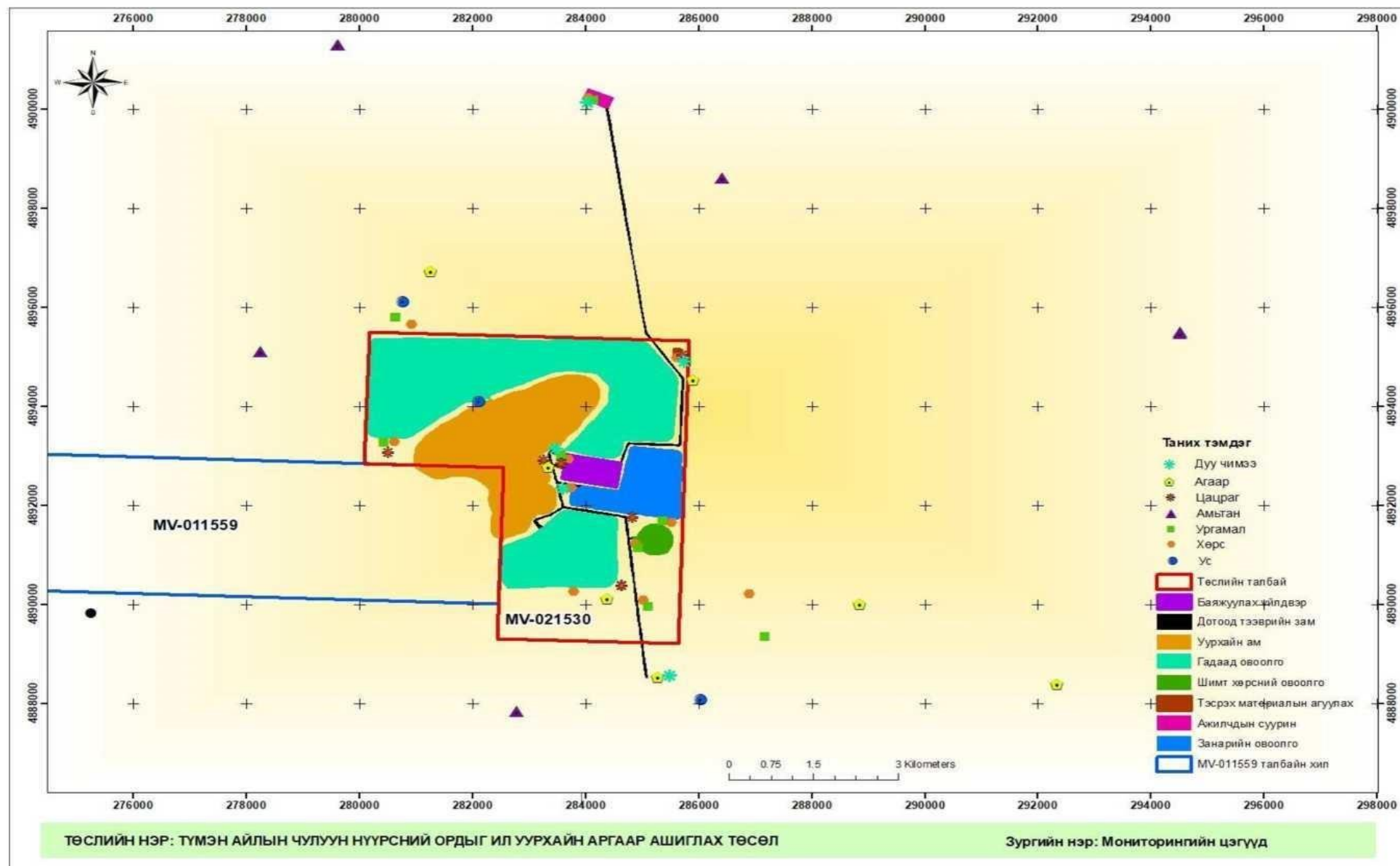
Хүснэгт 18. Мониторинг хийх цэгүүдийн байршил

Д/д	Х	У	Байршлын нэр
Агаарын мониторингийн цэгүүд			
1	281264	4896721	Ажилчдын суурин
2	283349	4892759	Уурхайн ам
3	285907	4894524	Гадаад овоолго
4	284378	4890103	Гадаад овоолго
5	285281	4888519	Гадаад тээврийн зам
6	288855	4889993	Уурхайгаас зүүн урд 500м дотор

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

7	292348	4888369	Уурхайгаас зүүн урд 1000м дотор
Дуу чимээний мониторингийн цэгүүд			
1	284032	4900132	Ажилчдын суурин
2	285742	4894887	Химийн бодисын агуулах
3	283471	4893133	Уурхайн ам
4	283592	4892331	Дотоод зам
5	285490	4888557	Дотоод зам
Цацрагийн мониторингийн цэгүүд			
1	285710	4895042	Химийн бодисын агуулах
2	280509	4893067	Гадаад овоолго 1
3	283264	4892912	Уурхайн ам
4	284830	4891747	Занарийн овоолго
5	284633	4890381	Гадаад овоолго 2
6	-	-	Нүүрсний дээж
Хөрсний мониторингийн цэгүүд			
1	284043	4900236	Ажилчдын суурин
2	285030	4890091	Дотоод зам
3	280615	4893293	Гадаад овоолго
4	283801	4890258	Гадаад овоолго
5	284883	4891233	Шимт хөрсний овоолго
6	285611	4894980	Дотоод зам
7	283746	4892369	Занарийн овоолго
8	285522	4891665	Занарийн овоолго
9	280917	4895663	Хяналтын цэг
10	286899	4890212	Хяналтын цэг
Ургамлын мониторингийн цэгүүд			
1	284148	4900201	Ажилчдын суурин
3	285110	4889956	Дотоод зам
4	280425	4893274	Гадаад овоолго
5	284923	4891147	Шимт хөрсний овоолго
6	285364	4891687	Занарийн овоолго
7	280635	4895810	Хяналтын цэг
8	287170	4889354	Хяналтын цэг
Амьтны мониторингийн цэгүүд			
1	279620	4901292	Ажилчдын суурингийн хойно
2	286419	4898606	Ажилчдын суурин уурхай хоорондын замын зүүн талд
3	282775	4887825	Лицензийн талбайн урд
4	294514	4895469	Лицензийн талбайн зүүн урд
5	278256	4895102	ТХГ-ийн ойролцоо

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 10. Мониторингийн цэгүүдийн байршил

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ
АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 19. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Нэгжийн зардал, төгрөг	Тухайн жилийн зардал, төгрөг	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг, стандарт
	1	2	3	4	5	6
АГААР						
1	Агаарын түгээмэл бохирдуулагч болох хүхэрлэг хий (SO2), азотын давхар исэл (NO2),	Уурхайн тээврийн зам дагуу Кемп Засварын газрын ойролцоо Тэсрэх бодисын агуулах	улиралд	36.000 (нэг дээжний үнэ)	72.000	Хот суурин газрын агаарын чанарыг хянах журам MNS 0017-2-3-16:1988 Агаар мандлын сорьц авах ерөнхий шаардлага УСТ 3384-82 Агаарын чанар MNS 4585:2016 Дээжлэхдээ: УСТ 0017-2-5-12-1988 УСТ 0017-2-5-11-1988, MNS 4048:1988, ISO 9855:1983, MNS 5002:2000
2	Нийт тоосонцрын хэмжилт (TSP)	Агаарын чанарын мониторингийн 2 цэг байгуулах Уурхайн засварын цех Нүүрсний агуулахийн урд Ажилчдын кемп Зам дагуу Уурхайн амны зүүн урд	Улиралд 1 удаа, 2 цэгээс жилд 8 дээж авах	10.000 (нэг дээжний үнэ)	80.000	
3	Агаарт агуулагдах тоосонцор дахь хүнд металлын шинжилгээ	Засварын цех орчим /Уурхайн хяналтын цэг/ Уурхайн ам орчимд Занарын овоолго орчимд	Улиралд	50.000	200.000	Агаарт агуулагдах органик биш бохирдуулагч бодисын хүлцэх хэмжээ MNS 5885:2008, MNS 86063:2010
4	Нарийн ширхэглэгт тоосонцрын хэмжилт (PM2.5)	Хөрсний овоолгийн баруун хойно Уурхайн амны зүүн урд Төслийн талбайгаас зүүн урд зүгт 500 м зайд, 1000 м зайд	Жилд 3 удаа 7 цэгээс нийт 21 дээж	20.000	440.000	Хот суурин газрын агаарын чанарыг хянах журам MNS 0017-2-3-16:1988 Агаар мандлын сорьц авах ерөнхий шаардлага УСТ 3384-82 Агаарын чанар MNS 4585:2016 Дээжлэхдээ: УСТ 0017-2-5-12-1988 ISO 8186, УСТ 0017-2-5-11-1988, MNS 4048:1988, ISO 9855:1983, MNS 5002:2000
5	Тоосны уналтын хэмжилт	Уурхайн агаарын чанарын мониторингийн 5-н цэг	Жилд 3 удаа 7 цэгээс жилд нийт 21 дээж			
ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХ УС						
6	pH, аммонийн азот, нитритийн азот, нитратийн азот, эрдэс фосфор, хлор, фтор, сульфат зэрэг	Хошуу хондын худаг Хар толгойн худаг Худаг 4	Жил бүр	50.0000	150.000	MNS 180 5667-6 - 2001. Байгаль орчин. Усны чанар. Дээжлэлт. Гол, горхины уснаас дээж авах заавар MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага
7	Макрохими, бактерлоги	Ундны усны 2 худаг	Улирал, сард	Макрохимийн 50.000	320.000	MNS 80900:2018 Ундны усны эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт MNS 4943:2015 Хүрээлэн байгаа

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ
АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

				бактерлоги 30.000		орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий Шаардлага MNS 6148:2010 Усны чанар. Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS ISO 5667-10: 2001 Байгаль орчин. Усны чанар. Дээжлэлт. 10-р хэсэг: Хаягдал уснаас дээжлэлт хийх удирдамж
8	Макро, микрохими	Шүүрлийн ус /уурхайн/	Улирал, сард	Макрохими 50.000 микрохимийн 22.000	284.000	
9	Хаягдал ус /микробиологи/	Цэвэрлэх байгууламж /ажилчдын тосгон/	Улиралд	132.000	264.000	
10	Худгийн усны түвшин хэмжилт	Малчдын худаг, Мониторингийн 12 худаг, шандаас	Түвшний хэмжилтийг улирал бүр	50.000	990.000	
11	Усны ерөнхий хими, микроэлементийн шинжилгээ	Малчдын худаг: Мониторингийн 6 худаг, шандаас	3Улирал, сард	55.000	660.000	
ХӨРС						
12	Агрохимийн үзүүлэлтүүд (ялзмаг, PH EC 2.5 dS/m, P2O5, K ₂ O, CaCO ₃ , NH ₄ , NO ₂ , NO ₃), механик бүрэлдхүүн (тоос, элс, шавар)	Уурхайн баруун хойно Уурхайн зүүн хойно Уурхайн зүүн урд Шимт хөрсний овоолгын ойролцоо Гадаад овоолго Кемп	Жилд 3 удаа, 6 цэгээс 4-8-11-р дугаар сарын хооронд	30.000	540.000	MNS 3297: 1991 Хөрс. Хот суурийн газрын хөрсний ариун цэврийн үнэлгээний үзүүлэлтийн норм, хэмжээ MNS 3298:1991 Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд, MNS 2305:1994 Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам, MNS 3310:1991 Хөрс. Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох арга, MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
13	Хөрсний хүнд металл (Mo, As, Cr, Cd, Pb, Ni, Cu гэх мэт элемент)	Уурхайн хажуу хэсгээс – 2 Хатуу хог хаягдлын цэгийн ойролцоо Уурхайн ШТС Нүүрс, ачиж буулгах талбайн урд Уурхайн тос солих цэг Хог түр хадгалах цэг Үйлдвэрийн хаягдлын овоолгын хэсгээс	Жилд 2 удаа хавар болон намар 8 цэгээс жилд 16 дээж	33.000	528.000	
14	Хөрсний бактериологи (нянгийн тоо, гэдэсний бүлгийн эмгэгтөрөгч бактери)	Ажилчдын кемп Кемпийн хатуу хог хаягдлын цэгийн орчинд Унд ахуйн ус хангадаг худаг	Жилд 4 удаа 1 цэгээс 4 дээж	35.000	140.000	
УРГАМЛАН НӨМРӨГ						
15	Урагмлын бүрхэц, бүлгэмдэл, зүйл бэлчээрийн ургамлын гарц, биомассыг тодорхойлох	Уурхайн баруун хойно Уурхайн баруун урд Уурхайн зүүн хойд, уурхайн зүүн урд Уурхайн талбайн ашиглалтгүй хэсгүүд Ажилчдын кемпийн орчинд Уурхайн ашиглалтын талбайн гадна Авто зам дагуу 2 цэг	Жилд 3 удаа		2.000.000	Ургамлын судагааны арга зүйн дагуу /мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөх үйлчилгээ авах/
АМЬТАН						

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

16	Амьтны аймгийн ажиглалт судалгаа хийх	Уурхайн ашиглалтын талбай болон Арваннаймын Богд уулын БНГ	Жилд 2 удаа		2.000.000	Амьтны судалгааны арга зүйн дагуу / мэргэжлийн байгууллагаас зөвлөх үйлчилгээ авах/
Нийт зардал					8,668,000	

УУРХАЙН ШҮҮРЛИЙН УС ШАВХАЛТААС ОРЧНЫ УСАН ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛЛИЙГ ХЯНАХ МОНИТОРИНГИЙН ХУДГУУД

Хүснэгт 20. Уурхайн шүүрслийн ус шавхалтаас орчны усан орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хянах мониторингийн худгууд

№	Координат Х	Координат У	Өндөр шил, м	Худгийн нэр	Талбайгаас зай, км	Далайн түвшнээс дээшхи өндөр, м	Худгийн гүн, м	Усны түвшин (гадаргаас доош) м	Усны температур (газрын гадаргаас доош) °C	Ууссан бодисын хэмжээ, ррт	Цахилгаан дамжуулах чанар, мкСм/см
1	281442	4898053	1123	Шаварт	2.5	1123	2.21	1.51	12.9	725	1.02
2	281059	4902035	1161	Хөх толгойн худаг	6.4	1161	0.53	0.47	14.3	578	0.79
3	284280	4901743	1141	Дэрсэн шанд	-	1141	2	50	14.8	400	0.55
4	288329	4900807	1102	Худаг-1	5.8	1102	1.17	0.72	15.6	798	1.09
5	292270	4896378	1033	Худаг-2	-	1033	10	9.4	15.2	750	1.09
6	289904	4888527	983	Худаг-3	4.2	983	1.3	0.73	15.9	617	0.85
7	284932	4888105	999	Хар толгойн худаг	1.1	999	1.7	1.1	15.7	550	0.77
8	283366	4886627	999	Баяншанд	2.7	999	3.5	2.5	16.3	790	1.01
9	275596	4890273	1058	Шанаагийн шанд	5	1058	7.3	3.54	16.1	925	1.29
10	273460	4894993	1118	Халзангийн шанд	6.7	1118	2.5	1.4	18.1	698	0.75
11	282121	4894096	1072	Хошуу хонд	Талбай дотор	1072	2.8	5.3	16.2	599	0.81
12	280788	4896114	1106	Худаг-4	0.6	1106	2.4	1.2	14	585	0.8

“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 21. . Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан
	1	2	3	4
1	Байгаль орчны менежмент төлөвлөгөө ба түүний биелэлтийн тайланг боловсруулах	-	Жил бүр	Байгаль орчны мэргэжилтэн
2	Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийг төсөвлөн, санхүүжүүлэх асуудлыг шийдвэрлэх, 50%-ийг тусгай дансанд төвлөрүүлэх	Тухайн жилийн БОМТнд тусгагдсан зардал	Жил бүр	Уурхайн дарга, Санхүү хэсэг
3	Ус ашиглах зөвшөөрөл, дүгнэлт авах	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Жил бүр	Байгаль орчны мэргэжилтэн
4	Байгаль орчны хууль, журам, стандартын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор байгаль орчны дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Жил бүр	Байгаль орчны мэргэжилтэн
Нийт				

ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 22. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа, тов	Тайлагнах зардал (төгрөг)	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	Мандах сумын ЗДТГ -т	Мэдээлэл хүргүүлэх	Агаар, ус, хөрсний шинжилгээний дүн	Жилд нэг удаа, 7 сард	-	Байгаль орчмын мэргэжилтэн	Мандах сумын ЗДТГ
2	Аймгийн БОГ-т	Танилцуулах	ТЖБОМТ-ний хэрэгжилтийн тайлан, түүнд хийсэн ажлын хэсгийн дүгнэлт гаргуулах	12 сарын 01-ны дотор	-	Уурхайн ХАБЭА, Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дорноговь аймгийн БОГ газар
3	Төрийн захиргааны төв байгууллага	Төлөвлөгөөг хэвлэмэл хэлбэрээр	ТЖБОМТ-ний хүрээнд хийгдсэн ажлуудын үр дүн, орчны хяналт шинжилгээний ажлын үр дүнгийн тайлан		-	Мэргэжлийн байгууллагаар гэрээгээр хийлгэх болон байгаль орчны мэргэжилтэн	Улаанбаатар хот, БО, УАӨЯам

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ
АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

4	Аймгийн БОГ	Танилцуулах	Уурхайн тухайн жилийн хугацаанд ашигласан усны нэгдсэн тооцоог тайлагнах	Жилд нэг удаа, 12 сарын 31- ээс өмнө	-	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Дорноговь аймгийн БОГ
Нийт							

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ
“ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НЭГДСЭН ДҮН

Хүснэгт 23. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нэгдсэн дүн

Д/д	Үзүүлэлт /Он	2024
1	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	30.675.000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	18.000.000
3	Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	103.000.000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	16.000.000
6	Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	2.050.000
7	Хог хаягдалын менежментийн төлөвлөгөө	12.100.000
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	8668.000
9	Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
10	Оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
	Нийт	190.493.000

Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллага нь 2025 онд байгаль орчныг хамгаалах, менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний зардалд нийт 190.493.000 (нэг зуун ерөн сая дөрвөн зуун ерөн гурван мянга) төгрөгийг зарцуулахаар төлөвлөсөн бол

**“ТҮМЭН АЙЛ ИНВЕСТ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН МАНДАХ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ “ДОВЦОГ ХУДАГ” ЧУЛУУН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ
АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**